

Anti-Emperyalist ve Anti-Oligarşik Mücadelede

KURTULUŞ CEPHESİ

Zafer Bizim Olacaktır!

<http://www.kurtuluscephesi.com>

YIL: 21 SAYI: 122 Temmuz-Ağustos 2011

Resneli Niyazi ve
Asakir-i Mansure-i Muhammediyye

Demokrasinin Olmadığı Bir Ülkede
“Varmış Gibi” Davranmak

Bölgesel Özerklik
Ulusal Özerklik
Toprak-Dışı Ulusal-Kültürel Özerklik
Toprağa Bağlı Ulusal-Kültürel Özerklik
Demokratik Özerklik
Ümmetçilik

Dünya Borç Krizinin
Arifesi mi?

Ekonomide
“Hissedilen Hava Sıcaklığı”

Geçen yıl gerçekleştirilen Balyoz operasyonu ile birlikte başlayan, TSK'nın emir-komuta zincirinde yapılan tasfiyelere ilişkin tarihsel bir anımsatma.

3

RESNELİ NİYAZI VE
ASAKİR-İ
MANSURE-İ
MUHAMMEDİYYE

“Demokrasi”nin olmadığı bir ülkede demokrat olmak, şüphesiz “demokrasi”nin olmasını istemek ve bunun için mücadele etmek demektir. Ama “demokrasi”nin olmadığı bir ülkede “demokrasi”nin olduğunu varsaymak, “demokrat” olmak değil, “demokrat gibi” davranmak demektir.

7

DEMOKRASİNİN
OLMADIĞI BİR ÜLKEDE
“VARMİŞ GİBİ”
DAVRANMAK

DTK ve KCK'nin “demokratik özerklik” “ilanı”yla Kürt ulusal hareketinde meydana gelen gelişme ve değişimlerin genel bir değerlendirmesi.

11

BÖLGESEL ÖZERKLİK,
ULUSAL ÖZERKLİK,
TOPRAK-DIŞI
ULUSAL-KÜLTÜREL ÖZERKLİK,
TOPRAĞA BAĞLI
ULUSAL-KÜLTÜREL ÖZERKLİK,
DEMOKRATİK ÖZERKLİK,
ÜMMETÇİLİK

İrlanda'yla başlayan, Portekiz ve Yunanistan'a yayılan Avrupa borç krizinin yeni bir dünya borç krizine dönüşme dinamikleri üzerine bir inceleme.

15

DÜNYA
BORÇ KRİZİNİN
ARİFESİ Mİ?

Tüketici kredileriyle ve kredi kartlarıyla sağlanan tüketim ekonomisindeki “görüntüsel refah”ın manzara-i umumiyesi.

28

EKONOMİDE
“HİSSEDİLEN
HAVA SICAKLIĞI”

KURTULUŞ CEPHESİ

SORUMLU: Sezai Görür

Yazışma Adresi:

Postfach 1414

55504 Bad Kreuznach / Deutschland

<http://www.kurtuluscephesi.com>

<http://www.kurtuluscephesi.org>

<http://www.kurtuluscephesi.net>

<http://www.kurtuluscephesi.de>

E-Posta Adresi:

kurcephe@kurtuluscephesi.org

Resneli Niyazi ve Asakir-i Mansure-i Muhammediye

Devlet aygıtı, bürokrasi ve militarizmi ile bir bütün olarak egemen sınıfların baskı örgütüdür. Bu baskı örgütü, yani devlet, sivil ve asker görevlilerden oluşur. Bunların görevi, egemen sınıfların egemenliklerini korumak ve sürdürmektir.

Sivil bürokrasi, iç emniyet teşkilatından (polis) mahkemelere ve cezaevlerine kadar her alanı kapsayan memurlar ordusudur. *Olağan koşullarda* bunların görevi, (egemen sınıfların egemenliklerinin ifadesi olan) mevcut yasalar çerçevesinde, düzenin kurallarına uymayanları ve karşı çıkanları etkisizleştirmektir.

Ağırlıklı olarak subayların oluşturduğu askeri bürokrasi ise, yine *olağan koşullarda* devletin “dış güvenliği”nden sorumludur ve “dışarıya” karşı egemen sınıfların baskı aygıtını korurlar. Askeri bürokrasi, bir bütün olarak devletin resmi silahlı kuvvetlerini, yani ordusunu oluşturur.

Egemen sınıfın egemenliğinin bir başka sınıf tarafından ortadan kaldırılmasının koşullarının ortaya çıktığı *olağan olmayan* koşullarda, sivil ve asker bürokrasi bölünmeye ve parçalanmaya uğrar. Bunların bir bölümü, yeni ve yükselen sınıfın egemenliğini sağlamak amacıyla mevcut egemen sınıf ya da sınıflara karşı bir konuma geçerken, diğer bölümü mevcut egemen sınıfın yanında yer almayı sürdürerek, mevcut düzenin koruyucusu olarak diğerlerine karşı savaşı.

Bu arada, her iki bölümde de yer almayan “bürokratlar” vardır. Bu “bürokratlar”ın özelliği, hangi tarafın kazanacağını belli olmadığı bir dönemde “sureti haktan” görü-

nerek zaman kazanmak ve sonuçta kazanan tarafın yanında saf tutmaktır.

Olağan olmayan bir dönemde ortaya çıkan bu üçlü “bürokratik” bölünme, olaylar sonuçlanana kadar kesin ve değişmez bir saflaşmayı temsil etmezler. Her üç bölüm arasında geliş ve gidişler, saf değiştirmeler olur. Bu nedenle, çatışmalı dönemlerde kimin kim olduğu, kimin ne zaman ne yapacağı tam olarak bilinemez.* *Bilinen ve kesin olan tek şey*, devletin, şu ya da bu egemen sınıfın baskı aygıtı olduğudur.

Böylesi çatışma ve iç ayrışma/bölünme dönemlerinde, eğer çatışan kesimlere karşı bir başka alternatif ortaya çıkar ve bu alternatif çatışan kesimlerin tümüne karşı bir konumdaysa, bu alternatif gücün oluşturacağı “tehdit algı”sına bağlı olarak, çatışan kesimler arasında *geçici uzlaşmalar* (*consensus*) ortaya çıkar. Böylece eski ve yeni egemen sınıflar birleşik bir karşı-güç oluşturarak, kendilerine alternatif olan gücü yok etmeye yönelirler.

Olağan olmayan bir dönemde ortaya çıkan “iç çatışmalar”ın diğer bir özelliği, “dış güçler”in de (kendi çıkarları doğrultusunda) doğrudan ya da dolaylı olarak bu “iç çatışmalara” katılmasıdır.

Olağan olmayan bu çatışma ve ayrışma

* Eğer olağan olmayan dönem, devrim ve karşı-devrim dönemiye, saflar çok daha belirgindir. Devrim güçlerinin ilkeleri ve kuralları vardır. Kimin kim olduğu, kimin kime karşı olduğu ve ne yaptığı bu ilke ve kurallar tarafından belirlenmiştir. Böylesi dönemlerde saflar keskinleştiğinden (“kutuplaşma”) belirsizlikler azalır, çatışan güçler açısından net bir tablo ortaya konulabilir.

dönemlerinin en temel unsuru ise, silahlı güçlerdir. Silah, böylesi dönemlerde belirleyici bir yere sahiptir. Mao'nun deyişiyle, "zafer, namlunun ucundadır". Tarafların gücünü belirleyen, saflarındaki silahlı güçlerin niceliği ve niteliğidir. Bu nedenle, "sivil" güçler arasındaki çatışmada taraflar kendi konumlarını güçlendirmek amacıyla daha büyük ve daha güçlü bir silahlı güce sahip olmak için çabalarlar. "Sivil" güçler arasındaki çatışmanın silahlı güçler arasındaki çatışmaya dönüştüğü durumlar bir iç savaş ortamı oluşturur.

Resmi devlet düzeyinde en önemli ve en büyük silahlı güç ise, ordudur. Bu nedenle, devleti ele geçirme mücadelesinde, taraflar orduyu kendi saflarına çekmek için tüm güçlerini ve olanaklarını seferber ederler.

Sezar döneminde "pax-Roma"yı ("Roma Barışı") kuran da, Mekke'yi feth eden de, İstanbul'un fethini sağlayan da, silahlı güçler, yani ordular olmuştur. İngiltere'de Cromwell'in ordusu, Fransız devriminde devrimci ordu, burjuvazinin egemenliğini sağlayan silahlı güç olmuştur.

Kendi "resmi" tarihine göre, "Türk ordusu", "Büyük Hun İmparatoru Mete Han'ın tahta çıkış tarihi olan M.Ö. 209 yılı"nda kurulmuştur. Buna göre, "Türk ordusu", 2220 yıllık "şerefli" bir tarihe sahiptir. Bu iki bin yılda "Türk toplumu" üç büyük toplumsal sistemi yaşamıştır: Köleci toplum, feodal toplum ve (emperyalizme bağımlı) kapitalist toplum. Bu toplumsal dönüşümlere rağmen "Türk ordusu" varlığını sürdürmüş ve her dönemin egemen sınıfıyla "uyum" içinde "asli görevi"ni yerine getirmiştir. "Türk ordusu", tarih boyunca baskı aygıtının (devletin) askeri gücü olarak varlığını sürdürmüştür.

"Resmi" tarihe göre bu iki bin yıllık silahlı güç, ordu, tarihin değişik zamanlarında farklı çıkarların temsilcileri olarak kendi içinde bölünmüştür. "Birlik ve bütünlüğü", "emir-komuta zincirine bağlılığı" ve "üstün disiplini" ne kadar yüceltilirse yüceltilsin, "Türk ordusu", bu bölünme dönemlerinde pek çok askeri başkaldırıya, isyana sahne olmuştur. "Resmi tarih" in bile "gerici ayaklanmalar" olarak ilan ettiği "Yeniçeri İsyanları" ("kazan kaldırma") bunun tipik bir örneğidir.

1826'da Sultan II. Mahmut "Han" tarafından *Asakir-i Mansure-i Muhammediyye*'ye

("Muhammed'in Yardımıyla Galip Gelen Ordu") dönüşen "Türk ordusu" nun "kurulu düzen" e karşı (Abdülhamit "Han" a karşı) ilk ve son başkaldırısı ise, Resneli Niyazi ve ardından Binbaşı Enver'in Temmuz 1908'de Makedonya dağlarına çıkmalarıdır. Yaklaşık 200 kişiyle başlayan başkaldırı, Abdülhamit "Han" ı II. Meşrutiyeti ilan etmeye zorlamıştır. Bu başkaldırının en önemli özelliği, "Jön Türkler" in, "genç subaylar" ın "emir-komuta zinciri" nin dışında ve ona rağmen hareket etmeleridir.

İttihat-Terakki döneminde *Asakir-i Mansure-i Muhammediyye* "milli ordu" ya dönüştürülmüştür. İşte bu "milli ordu" nun ilk ve son büyük başkaldırısı ise, "yedi düvele karşı" Anadolu'nun kurtuluşu için yürütülen "İstiklal Harbi" dir. Padişaha rağmen padişahlığı korumak ve Anadolu'yu yabancı orduların işgalinden kurtarmak amacıyla yürütülen "İstiklal Harbi", aynı zamanda "milli ordu" nun "cumhuriyet ordusu" haline dönüşümünü getirmiştir.

1923'de Cumhuriyet'in ilanından sonra "cumhuriyet ordusu" nun "mevcut iktidara" karşı ilk büyük başkaldırısı, 1960 yılında gerçekleştirilen "27 Mayıs İhtilâli" dir. "27 Mayıs İhtilâli", "genç subaylar" ın ordunun "emir-komuta zinciri" nin dışında ve ona rağmen 1908 yılında Makedonya dağlarında başlatılan başkaldırının ikinci versiyonudur.

22 Şubat 1962'de (ve ardından 21 Mayıs 1963'te) Kara Harp Okulu Komutanı Kurmay Albay Talat Aydemir ve Binbaşı Fethi Gürcan yönetiminde Kara Harp Okulu öğrencileri, "genel gidişata" ve "ordu içindeki tasfiyelere" karşı "ihtilâl" girişiminde bulunmuşlardır. Bu olay, "genç subaylar" arasında "İttihatçı geleneğin" ne kadar etkin ve yaygın olduğunu bir kez daha göstermiştir.

"Genç subaylar" ın başkaldırılarının 4. versiyonu ise, 9 Mart 1971'de "akim" kalmış ve emperyalizm ile yerli egemen sınıfların 12 Mart darbesi gerçekleşmiştir. Böylece "Türk ordusu" nda yeni bir dönem, "emir-komuta zinciri" içinde askeri darbeler dönemi başlamıştır.

"12 Mart darbesi ile birlikte, ülkedeki sınıflar kombinezonunda tam bir değişiklik olmuştur. Ülkedeki devrimci-milliyetçilerle oligarşi arasındaki nispi denge bozulmuş, devletin bütün kurumlarına oligarşi tam anlamı ile hakim olmuştur.

Kökenini Osmanlı devletinden ve yirmi beş yıllık Cumhuriyet dönemi küçük-burjuva yönetiminden alan Türk ordusunun küçük-burjuva devrimci geleneği artık son bulmuş, ordu doğrudan emperyalizmin ve oligarşinin sömürgeci politikasının aleti olmuştur.” (Mahir Çayan, *Kesintisiz Devrim II-III.*)

12 Mart darbesi, “Türk ordusu” içindeki “aşağıdan yukarı” başkaldırı geleneğinin de sonu olmuştur. Artık ordu, “emir-komuta zinciri” içinde, eski Genelkurmay Başkanı Doğan Güreş’in sözüyle, “tak deyince şak diye yapan” ordu haline gelmiştir.

Bu durumun ortaya çıkmasında Amerikan emperyalizminin doğrudan ya da NATO aracılığıyla ordu içinde yürüttüğü sistemli çalışma etkin olmuştur. Bu sistemli çalışma ve 12 Mart’tan itibaren yürütülen tasfiyeler sonucu “tak deyince şak diye yapan” bir komuta zinciri ortaya çıkartılmıştır. Bu tarihten itibaren “Türk ordusu”nun “devrimci-milliyetçiler” (günümüzün söylemiyle “ulusalci”) geleneğinden söz etmek artık mümkün değildir. “Emir-komuta zinciri”nin dışında, “aşağıdan yukarı darbeler” dönemi ve geleneği sona ermiştir.

Her ne kadar “devrimci-milliyetçi” gelenek sona ermiş ve “devrimci-milliyetçi”ler ordu içinden tasfiye edilmişse de, “Türk ordusu”nun bazı “hasletleri” tam olarak yok edilememiştir. Bunların başında, “yurtta sulh, cihanda sulh” vecizesinde ifadesini bulan ve tümüyle Osmanlı İmparatorluğu’nun son dönemindeki Balkan ve I. Dünya Savaşı ile Kore Savaşı deneyimlerinden çıkartılmış olan, yabancı ülkelerle yabancı ülkelerdeki askeri müdahalelere katılmama “hasleti” gelir. (Unutulmamalıdır ki, orduların “hasletleri”, her zaman bir sınıfın ya da kesimin çıkarlarına denk düşer.)

1991’de Amerikan emperyalizminin Irak saldınına katılarak “bir koyup üç almayı” hesaplayan T. Özal’a karşı “emir-komuta zinciri” içinde gerçekleştirilen “karşı çıkış”, “Türk ordusu”nun I. Körfez Savaşı’na katılmasını önlemiştir. Benzer bir gelişme, Mart 2003’de Amerikan emperyalizminin Irak işgaline katılma konusunda ortaya çıkmıştır. Tek farkla ki, birincisinde “emir-komuta zinciri” bir bütün olarak hareket ederken, ikincisinde “emir-komuta zinciri”nde ayrışma ortaya çıkmış, Genelkurmay Başkanı Hilmi

Özök ve “ekibine” rağmen Irak’ın askeri işgaline katılınması önlenmiştir.* Ama bu da, “Türk ordusu”nun “emir-komuta zinciri”yle bazı olaylara “müdahale” etme “geleneği”nin sonu olmuştur.

“Türk ordusu”nun “emir-komuta zinciri” içinde I. Körfez Savaşı’na katılmasının engellenmesiyle birlikte “emir-komuta zinciri”nin yeniden “dizayn” edilmesi yönünde çalışmalar başlatılmıştır. 2003 yılına gelindiğinde, Genelkurmay Karargahı ve Kara Kuvvetleri Komutanlığı’ndaki yeni “emir-komuta” yapısı belli ölçülerde oluşturulmuşsa da, Amerikan emperyalizminin istediği düzeyde gerçekleşmemiştir. Bunun üzerine 2003 yılındaki YAŞ (Yüksek Askeri Şura) toplantısında “neo-ulusalci” generaller belli ölçülerde tasfiye edilmiş ve daha sonraki yıllarda bu tasfiyeler sürmüştür. (Parantez içinde belirtelim ki, “Balyoz Darbe Planı”, 5-7 Mart 2003’te I. Ordu Karargahı’nda gerçekleştirilen “Plan Semineri”ne dayandırılmaktadır. Tezkerenin TBMM’de reddedildiği tarih 1 Mart 2003 ve ABD’nin Irak işgalinin başlangıç tarihi de 19 Mart 2003’tür.)

Olağan YAŞ kararlarıyla yürütülen tasfiyelerin yeterli “sonucu” vermediği ve süreci uzattığı görüldüğü andan itibaren, “Türk ordusu”nun “emir-komuta zinciri” Ergenekon ve Balyoz operasyonlarıyla yeniden “dizayn” edilmeye başlanmıştır.

Bugün olayları izleyen herkesin ortak kanısı, “Türk ordusu”na yönelik bu tasfiye ve “dizayn” çalışmalarının arka planında Amerikan emperyalizminin bulunduğu. AKP’nin “cüreti” de buradan kaynaklanmaktadır.

Amerikan emperyalizmi, Ortadoğu’nun yeniden “dizayn” edilmesine yöneldiği bir süreçte “Türk ordusu”nun son “haslet”lerini de ortadan kaldırmaya karar vermiştir. Artık Amerikan emperyalizmi “tak deyince şak diye yapan” bir “Türk ordusu” istemektedir. Bunu gerçekleştirmek için de, “medya” aracılığıyla yoğun bir “psikolojik savaş” yürütülmekte, “emir-komuta zinciri” alabildiğine “itibarsızlaştırılmakta” ve aşağılanmaktadır.

* Irak işgaline “Türk ordusu”nun katılmamasının “yasal” gerekçesi tezkerenin TBMM’den geçmemesidir. Ancak P. Wolfowitz’in (W. Bush döneminde Savunma Bakan Yardımcısı ve 2005-2007 arasında Dünya Bankası Başkanı) açık biçimde ifade ettiği gibi, tezkerenin TBMM’den geçmemesinde “Türk ordusu” birinci dereceden sorumlu tutulmuştur.

Son YAŞ öncesinde ortaya çıkan gelişmeler (“emir-komuta zinciri”nin en üst halkasının toptan “istifa” etmesi) tasfiye sürecinin sonuna gelindiğini göstermektedir. Bundan sonraki süreç, “Türk ordusu”nun Ortadoğu bölgesinde (ilk planda Suriye’de) “aktif” görev alması sürecidir. Buna ilişkin olası tüm engeller ortadan kaldırılmış görünmektedir.

Burada siyasal olayları yakından izleyen ve “Türk ordusu”ndaki tasfiyelerin AKP’yi güçlendireceğinden “kaygı ve korku” duyan (özellikle “ulusalçı”) aydınlar, “Türk ordusu”nun “emir-komuta zinciri”nin böylesine aşağılanmalarla, itibarsızlaştırmalarla yeniden biçimlendirilmesi karşısında neden “başka türlü” tepki göstermediğini anlayamamaktadırlar. Bu “anlayamama”nın temelinde, 12 Mart darbesinden sonra “Türk ordusu”nun iç savaş ordusuna dönüştürülmesinin anlaşılmasında yatmaktadır.

Kesinlikle 12 Mart darbesinden sonra “Türk ordusu”, emperyalizm ve yerli egemen sınıfların doğrudan baskı gücü olarak biçimlendirilmiştir. 1991’de Sovyetler Birliği’nin dağıtılması sonucu Amerikan emperyalizmi için “komünizm tehlikesi”nin ortadan kalkmasıyla birlikte, “Türk ordusu”nun “iç savaş ordusu” olma özelliği yeterli olmaktan çıkmıştır. “Büyük” ya da “Genişletilmiş Ortadoğu” söylemleriyle Amerikan emperyalizminin Ortadoğu’daki Baas rejimlerini tasfiye etmeye yönelmesi, “Türk ordusu”nun “iç savaş ordusu” olmanın yanında ve dışında “dış savaş ordusu” olmasını gerektirmiştir.

Emperyalizmin Libya müdahalesinde Türkiye’ye “aktif” görev verilmesine rağmen, “Türk ordusu” bunun gereğini tam olarak yapamamıştır. Şimdi sırada Suriye ve İran bulunmaktadır. Özellikle Suriye konusunda “Türk ordusu”nun “aktif ve etkin” bir rol üstlenmesi aşamasına gelinmiştir. “Şanlı ordu”, “tak deyince şak diye yapacak”tır. Böylece “şanlı zaferlere” imzasını atarak, “tarihteki şanlı ve şerefli yerini” yeniden alacaktır! Yaşanılan tasfiye sürecindeki aşağılamalar ve itibarsızlaştırmalar da böylece aşılacak olacaktır.

Bunlara rağmen, “Türk ordusu”nun böylesine aşağılanmasına ve itibarsızlaştırılmasına, Suriye’ye karşı bir müdahale gücü olarak kullanılmasına karşı olanlar “zinde güçler”in bu durum karşısındaki “sessiz”liğini yine de anlayamıyorlarsa tek bir şeyi bilmedirler: Bugün “Türk ordusu”nun, sözde “laik ve ulusalçı” ordunun, *Amerikan emperyalizminin desteği ve talimatı olmaksızın* “emir-komuta zinciri” içinde bir şeye “müdahil” olması olanaksızdır. “Bir şeyler yapmak” durumunda olduğu varsayılan “genç subaylar”ın, 1908’de Resneli Niyazi ile Binbaşı Enver’in yaptığı gibi dağa çıkarak başkaldırmaktan başka seçenekleri yoktur. Eğer bu seçenekten hiç söz edilmiyorsa, bunun bir nedeni bu “gelenek”in ortadan kaldırılmış olmasıysa, diğer nedeni hiç birinin Resneli Niyazi olmak istememesidir.

Geriye kalan tek seçenek, Amerikan emperyalizminin hizmetinde Asakir-i Mansure-i Muhammediyye’nin askeri olmaktır.

Demokrasinin Olmadığı Bir Ülkede “Varmış Gibi” Davranmak

Önce bazı sorulara yanıt vermek gerekir:

Burjuva demokratik devrimin tamamlanmadığı, demokratik hak ve özgürlüklerin sıkça rafa kaldırıldığı, kullanılmasına “izin” verilmediği, “gizli faşizm” dönemlerinde “sandıksal demokrasi”yle işlerin yürütülme-ye çalışıldığı, ama “iplerin” elden kaçırıldığı dönemlerde yönetimin askerileştirildiği, askeri darbelerle demokratik muhalefetin ve devrimci hareketin kan ve şiddetle tasfiye edildiği bir ülkede “demokrasi”den, “demokratik hak ve özgürlüklerden”, “demokratik muhalefetten”, “demokratik temayüllerden”, “demokratik gelenekten” ve nihayetinde “demokratik kültür”den söz edilebilir mi?

Emperyalizme bağımlı, “global ekonomi” denilen emperyalist dünya ekonomisinin bir parçası olan bir ülkede “ulusal bağımsızlık”tan, ülkenin “bağımsızlığını yitirmesinden” vb. söz edilebilir mi?

Din derslerinin “anayasal zorunluluk” olduğu, “kutsal günler”de tüm siyasal ve toplumsal düzenin dini esaslara uydurulduğu, “ezan okunurken” tüm siyasal faaliyetlerin askıya alındığı, “Kato’sundan Feto’suna” her türden cincinin ve dincinin baş tacı edildiği bir ülkede laiklikten ya da “laikliğin elden gitmesinden” söz edilebilir mi?

Hukukun, yasalarn ve özel yetkili mahkemelerin ekonomik ve siyasal tasfiyeler için kullanıldığı bir ülkede, hukuktan, “hukukun üstünlüğü”nden, “bağımsız yargı”dan söz edilebilir mi?

Böyle bir ülkede “demokratik mücadele”, “sivil itaatsizlik”, “demokrat olmak” ne

anlama gelir?

Her gün televizyonlarda “demokratik tartışmalar” bağırıp-çağırarak, kavga ederek, hakaretler yağdırarak yapılıyorsa, böyle bir ülkede “demokratik terbiye”den söz edilebilir mi?

İktidara “muhalif” herkesin ve her kesimin özel yetkili savcılar ve mahkemeler aracılığıyla tutuklandığı, seslerinin kesildiği, “demokratik alanda” siyasal mücadele yürüttükleri için binlerce Kürt’ün içeri atıldığı bir ülkede “demokratik muhalefet”ten, “barışçıl mücadele”den söz edilebilir mi?

Kendisine “demokrat” diyenler kadar, kendilerine “demokrat” denilenler de, bu manzara karşısında “yine de demokrasi”, “inadına demokrasi” gibi klişe sözlerle “bir şeyler yapılabileceği”nden söz edeceklerdir. Hatta “demokratik direniş”ler örgütleyerek, “demokrasinin sınırlarını genişletebileceklerini” de iddia edeceklerdir. “Demokratik muhalefet”in sesi ne kadar “gür ve yüksek” çıkarsa, ülkenin “demokratikleşmesi”nin önünün o kadar açılacağını da söyleyeceklerdir. (Burada “demokrat” ya da “liberal” geçinenlerin ülkede “demokrasi”nin nasıl geliştiğine, “ileri demokrasi”ye doğru nasıl ilerlendiğine ilişkin demagojik söylemlerini hiç dikkate almıyoruz.)

Ülkenin durumuna “demokratlar” açısından değil de, *devrim ve devrimciler açısından* bakıldığında, hiç varolmamış ve varolmayan “demokrasi”nin, gerçekte nasıl “sömürge tipi faşizm” olduğunu görmek çok daha kolaydır.

Herşeyden önce devrim, mevcut ekonomik, toplumsal ve siyasal düzenin topyekün

devrilmesi ve yerine yeni bir düzenin kurulmasıdır. Devrimcilerin görevi de, bu devrimi gerçekleştirmektir. Bu amaçla bir araya gelirler ve örgütlenirler. Başlangıçta “sayıların azlığı, düşmanın çokluğu”nun bir önemi yoktur. Önemli olan, örgütlenmek ve “bıkmadan, usanmadan, yılmadan kurtuluş kadar savaşmak”tır.

Devrim mücadelesi, her şeyden önce siyasal mücadeledir. Devrimci siyasal mücadele, siyasal gerçekleri teşhir etmek, düzenin gerçek yüzünü göstermek ve bu yolla kitlelerde devrimin neden zorunlu ve kaçınılmaz olduğunun bilincini oluşturmaktır, onları örgütlemek ve siyasal iktidarı ele geçirme mücadelesidir. Bu mücadele çok yönlüdür ve iki başlık altında toplanır: a) Barışçıl mücadele yöntemleri (uzlaşıcı demek değildir), b) Silahlı eylem yöntemleri. Her iki yöntemin nerede ve nasıl kullanılacağı ise, nesnel ve öznel koşullar tarafından belirlenir. Silahlı eylem yöntemlerinin kullanılmasının koşulları ortaya çıkmadığı sürece barışçıl mücadele devrimci siyasal mücadelelerin temel biçimidir. Barışçıl mücadelenin sürdürülmesinin ve yürütülmesinin olanaksız olduğu koşullarda silahlı siyasal mücadele başat hale gelir.

Marksist-leninistler, her zaman bu gerçekleri açık biçimde dile getirmişlerdir. *Komünist Manifesto*'nun ünlü sözüyle, “Komünistler, kendi görüşlerini ve amaçlarını gizlemeye tenezzül etmezler. Hedeflerine ancak tüm mevcut toplumsal koşulların zorla yıkılmasıyla ulaşabileceğini açıkça ilân ederler. (Bu aynı zamanda marksist-leninistler ile küçük-burjuva devrimcilerini birbirinden ayırmanın temel ölçütüdür.)

“Şiddete (zora) dayanan devrim”, marksist-leninistlerin kendi öznel tercihleri değil, toplumların ve kapitalist sistemin nesnel ve bilimsel tahlilinin ürünüdür. Bu tahlile göre, “Zor, yeni bir topluma gebe her eski toplumun ebesidir”. Devlet, en demokratik devlet bile, egemen sınıfın, egemenliği ele geçirmeye çalışan sınıfa karşı baskı ve zor aygıtıdır. İnsanlık tarihinin gösterdiği gibi, hiçbir egemen sınıf, *kendiliğinden* kendi egemenliğine son vermez, egemenliğinden vazgeçmez. Egemenliği (iktidarı) ele geçirmeye yönelik her sınıf, kaçınılmaz olarak mevcut egemen sınıfların devlet gücüyle çatışmak zorunda kalır. “Demokratlar”ın çok sevdiği Gramsci'nin sözüyle, devletin zor ay-

gıtı, “gerek aktif, gerek pasif olarak hiçbir ‘onay’a yanaşmayan grupların ‘yasa yoluyla’ disiplinini sağlayan” araçtır.

Devlet, her zaman zora ve baskıya başvurmaz. Eğer “toplumsal muhalefet” zararsızsa, kendi egemenliğini tehdit etmiyorsa, “cansıkıcı” değilse, bu koşullarda devlet, “baba şevkati” gösterir, arasına “haylaz çocuğunu” dövse de, onu öldürmez, yok etmez.

“Toplum da aynı devlet tekelciliği ile davranır, ama bu işi daha kibarca yapar: sizi dışarı atacak yerde, size yaşamı o kadar güç kılar ki, kendi kendinize kapıyı tutarsınız.

Gerçekte, devlet de başka türlü davranmaz; *kendi* istek ve buyruklarını yerine getiren, *kendi* gelişmesini sağlayan insanlardan hiç kimseyi dışalamaz. Kendi *yetkinliği* içinde, *gerçek* muhalefetlerin *siyasal* hiçbir yönleri olmayan ve canını sıkmayan muhalefetler olduklarını bildirecek, hatta gözlerini kapayacak kadar ileri gider.” (Marks-Engels, *Kutsal Aile*, s. 149.)

Devrimciler, burada “cansıkıcı muhalefet” durumundadırlar. Egemen sınıfın iktidar aygıtı olan devletin “zor yoluyla” yıkılmasından söz ederler. 19. yüzyılın “eleştirel eleştiriciler”in iddia ettiği gibi, devleti *dışladıkları* ileri sürülür. “Eleştirel eleştiriciler”in iddia ettikleri gibi, *devlet kendisini dışlamayan hiç kimseyi dışlamaz*. Buna göre, devrimciler devleti dışladıkları için ve dışladıkları ölçüde, devlet de onları dışlar ve onlara karşı zor kullanır!*

Böylece devrimcilere ve devrim mücadelesine karşı egemen sınıfın (devletin) zor kullanması meşrulaştırılır. Ama gerçek olan, devletin bir baskı aygıtı, bir zor aygıtı olduğudur. Bu zoru, “muhalefet”in “cansıkıcı” hale geldiği her durumda açıkça kullanır.

Bütün bunlar tarihsel gerçeklerdir. Tarihsel gerçekler böyle olduğuna göre, iktidar mücadelesi yürüten her sınıf, ne denli “barışçıl” olursa olsun, sonal olarak karşı tarafın zoruna, baskısına maruz kalacaktır. Dolayısıyla zor ve baskı ne kadar kaçınılmaz

* “Eleştirel eleştiri” ya da “mutlak eleştiri”, Yahudileri esas alarak, “Yahudiler devleti dışladıkları için ve dışladıkları ölçüde, devletin de Yahudileri dışladığını, öyleyse Yahudilerin devletten *kendi kendilerini* dışladıklarını” ileri sürer.

ise, buna karşı *önceden hazırlanmak* o kadar zorunlu ve meşrudur.

Yine de kendisini “demokrat” gören ya da öyle olduğu kabul edilen kişiler, devrimci zorun haklı ve meşru olduğunu kabul etmemekte direneceklerdir. Onların “algı”sına göre, eğer devrimciler zora başvurmayacaklarını *açıkça ilan ederlerse*, devlet de onlara karşı zor kullanmayacaktır! Günümüzün söylemiyle, devrimciler *“her türlü teröre karşı olduklarını”* ilan ederlerse, devlet de onların “meşruluğunu” kabul edecek ve yasal alanda siyasal mücadele yürütmelerine “izin” verecektir!

Gerçek gerçeklikte ve tarihsel olaylarla kanıtlandığı gibi, devlet, silahlı güç tekeline sahiptir. Yani bir ülkedeki tek “yasal” silahlı güç devlete aittir ve bunu kullanma yetkisi de “yasal olarak” devletin takdirine bağlıdır. Burada “devletin takdiri”, “muhafeftin” ne kadar “cansıkıcı”, ne kadar “zararlı” olduğuna bağlı olarak ortaya çıkar, devletin “tehdit algılaması”na göre belirlenir.

Bugün, şu ya da bu çizgide devrimciler yapmaya çalışan ya da yapmak isteyen herkesin çok iyi bildiği gibi, devrimciler “potansiyel olarak” bir “tehdit”tirler. Dolayısıyla bu “potansiyel tehdit”, “yılanın başı küçükken ezilir” mantığı içinde, daha oluşum halindeyken devletin zor güçleri tarafından yok edilmeye çalışılır. Çok naif “demokrat” söylemlerle, devrimciler, devrim “düşüncesi”ne sahip oldukları için devletin zoruna maruz kalırlar. Devrimci mücadele ve örgütlenme henüz “düşünce aşamasında” olsa bile cezalandırılması gereken bir “suç”tur.

“Demokrat” birey, ne kadar “düşünce suçu olamaz” diye, “düşünce eyleme dönüşmediği sürece suç olarak kabul edilemez” diye ortaya çıksa da, üstelik bütün bunları “hukuk devleti” ve “hukukun üstünlüğü” bağlamında gerekçelendirse de, her türlü “düşünce”nin açıkça ifade edildiği toplumlara “demokratik toplum” adı verildiğini söylese de, konu devrim ve devrimciliğe geldiğinde, tüm kavramlar ve gerekçeler birden ortadan kaybolur.

Gerçeklikte ise, “Sosyalistler burjuva yasallığını, burjuvazinin bozması üzerine terkederler. Engels’in *‘önce siz ateş edin mös-yö burjuvazi’* sözü, marksistlerin burjuva yasallığına saygısının açık belirtisidir. Bu nedenle devrimlerin objektif şartlarını, devrimciler değil, baskı, cebir ve şiddet getirmek

suretiyle burjuvazi hazırlar.” (Mahir Çayan, *Revizyonizmin Keskin Kokusu I.*) Devrimcilerin yaptığı tek şey, bu tarihsel ve nesnel gerçek karşısında yapılması gerekeni yapmaktan ibarettir, yani burjuvazinin zoruna karşı devrimci zoru uygulamaktır.

Devrimciler açısından bir toplumun “demokratikleştirilmesi”, ancak mevcut devlet aygıtının parçalanması ve yerine geniş halk kitlelerinin çıkarlarına göre biçimlenmiş yeni bir devlet aygıtının kurulmasıyla olanaklıdır. Bugün Türkiye’de yaşanan olaylar bunun ne denli doğru olduğunu bir kez daha kanıtlamaktadır.

Dün olduğu gibi bugün de, devrimcilerle, devrimci örgütlere, devrimci yayınlara karşı gösterilen “hoşgörüsüzlük”, baskı ve şiddet, en açık ifadesini “Terörle Mücadele Yasası” ile “Özel Yetkili Mahkemeler Yasası”nda bulur. Kendisine “demokrat” diyen hemen herkesin artık açık biçimde gördüğü gibi, her iki yasa da çok kolaylıkla “toplumsal muhalefet”e karşı kullanılabilir. Dahası, aynı yasalar ve bu yasalara dayanan “özel yetkili mahkemeler”, “şike” olaylarında görüldüğü gibi, çok kolaylıkla “spor”un yeniden “dizayn” edilmesi amacıyla da kullanılmaktadır.*

Öte yandan 82 Anayasası’nın 76. maddesinde şunlar yazılıdır: “Devlet sırlarını açığa vurma, terör eylemlerine katılma ve bu gibi eylemleri tahrik ve teşvik suçlarından biriyle hüküm giymiş olanlar, affa uğramış olsalar bile milletvekili seçilemezler.”

82 Anayasası’nın 76. maddesi çok açık biçimde devrimciliği, “terör suçu” adı altında, “sürekli suç” kapsamına alarak, “legal mücadeleyi” tümenden ortadan kaldırmıştır.**

Bu koşullarda devrimci mücadelenin ya-

* Özel yetkili savcılığın “şike soruşturması”nda “medya”nın özenle gözden kaçırmaya çalıştığı olay, Fenerbahçe başkanının “silahlı çete” kurmaktan tutuklanmış olduğudur. “Şike” olayı “silahlı çete” kapsamına alındığı için de “özel yetkili” savcılığın ve mahkemenin “iş” haline getirilmiştir.

** Burada bir çarpıtmaya da açıklık getirelim. Yeni ve taze milletvekili Sırrı Süreyya Önder, 82 Anayasası’nın bu maddesinin “Kürt siyasal mücadelesinin önünü kesmek amacıyla” konulduğunu ulu orta “deklare” etmiştir. Yeni ve taze milletvekilimiz, 1980 sonrasında PKK’nin ilk silahlı eylemlerinin Ağustos 1984’de gerçekleştirildiğini unutmaması bir yana, 12 Eylül askeri darbesinin “gerekçesi”ni de unutmış görünmektedir.

sadı (illegal) ve gizli örgütlenmesinden başka seçenek olmadığı açıktır.

Yeniden ülkemizdeki “ileri demokrasi”ye ve bu “demokrasi” içinde “demokrat olmaya” dönelim.

“Demokrasi”nin olmadığı bir ülkede demokrat olmak, şüphesiz “demokrasi”nin olmasını istemek ve bunun için mücadele etmek demektir. Ama “demokrasi”nin olmadığı bir ülkede “demokrasi”nin olduğunu varsaymak, “demokrat” olmak değil, “demokrat gibi” davranmak demektir. “Demokrat gibi” davrananlar (çarpık da olsa, az da olsa, “ileri” olmasa da “demokrasi”nin olduğunu varsayanlar), olmayan “demokrasi”de “demokrasibilik oyunu” oynamaktan bir adım öteye geçemezler. CHP’nin “yemin boykotu”nda görüldüğü gibi, “demokratik muhalefet”in “demokratik” bir tepkisi bile kolayca tehdit ve şantaj aracı olarak kullanılabilir.

Ülkemizde “demokratik mücadele” kadar “demokratik tepki”nin ne olduğu da hiç bilinmemektedir. Burjuva demokrasinin var olduğu ülkelerde* insanların farklı düşüncelere sahip olması “demokrasinin gereği” olarak kabul edilir. Bu düşünce farklılıkları ekonomik, toplumsal ve siyasal düzeyde ortaya çıkar. Doğal olarak, bu farklı düşünce sahipleri, olağan “demokratik yöntemlerle” siyasal iktidara gelerek kendi düşünceleri doğrultusunda hükümet olmayı hedefler. Ama aynı düşünce farklılıkları, birlikte hareket eden gruplar ve örgütlenmeler içinde de ortaya çıkar. Bu birlikte hareket eden örgütlenmeler içindeki farklı dü-

* “Sanayi devriminden geçmiş olan emperyalist-kapitalist ülkelerdeki yönetim de, geri-bıraktırlmış ülkelerdeki yönetim de oligarşik yönetimdir. Ancak emperyalist-kapitalist ülkelerdeki kapitalizm gerici bir tarzda değil (yukardan aşağıya değil), devrimci anlamı ile, iç dinamiği ile gelişmiş ve yerleşmiştir. Dolayısıyla, sadece alt yapıda değil, üst yapıda da burjuva demokratik ilişkiler egemen olmuş, feodal ilişkiler bertaraf edilmiştir. Fakat tekeller döneminde, kapitalizm *serbest rekabet*, *milliyetçilik* ve *demokratik yönetim* ilkelerini bir yana iterek, yerlerine *tekel*, *kozmpolitizm* ve *oligarşik diktayı* ikame etmiştir.

Ancak geçmiş dönemlerde proletarya ve emekçi kitleler, uzun süren kanlı mücadeleler ile demokratik hak ve özgürlüklerine sahip olmuşlardır. Emekçi sınıflar gerek nitelik olarak, gerekse de nicelik olarak güçlülerdir. Onun için bu ülkelerdeki oligarşi, klasik burjuva demokrasisini ve özgürlüklerini belli ölçülerde sınırlayabilmekte fakat asla özünü dokunamamaktadır. Bu ülkelerdeki oligarşinin niteliği finans oligarşisidir.” (Mahir Çayan, *Kesintisiz Devrim II-III.*)

şünceler birbirleriyle uyumsuzluk içine düşüklerinde “istifa etmek”, “demokratik bir tepki” olarak kabul edilir. Bizde ise, “istifa etmek”, “demokratik bir tepki” olmaktan çok ötedir. Farklı düşüncelerin uzlaşmazlık içine girdikleri koşullarda ortaya çıkan “istifa etmek”, ülkemizde farklı düşüncelere sahip olanlarla hiçbir uzlaşma (“demokratik uzlaşma” ya da “*consensus*”) yolu aramazsınız, bu farklı düşünce sahiplerinin tasfiye edilmesinin bir aracıdır. İster siyasal partilerde olsun, ister sendikalarda olsun, isterse devlet düzeyinde olsun, “istifa kurumu”, her zaman “cansıkıcı muhalefetten” kurtulmanın bir aracı olarak görülmüştür. YAŞ öncesindeki Genelkurmay Başkanı ve kuvvet komutanlarının “istifası”nın “demokrasinin zaferi” olarak ilan edilmesinin arkasında bu mantık yatmaktadır. Böylece “istifa edenler” istifa ettikleriyle kalırlar.

Burjuva anlamda da olsa gerçek demokrasinin olmadığı ülkelerde “sivil itaatsizlik” eylemleri bile, zorla durdurulmaya çalışılır. (“Sivil itaatsizlik” eylemlerinin en yaygın ve en tipik biçimi işçi grevleridir ve nasıl engellenildiği de açıktır.) Mahatma Gandi’nin söylediği gibi, “sivil itaatsizlik”, sadece demokratik ülkelerde ve demokratik yönetimlere karşı etkin ve sonuç alıcı bir “demokratik tepki biçimi”dir. En küçük ve en “masum” bir protesto eyleminin “demokratik” içeriğinin ve anlamının bile bilinmediği, önemsenmediği ve zorla dağıtıldığı bir ülkede (Hopa olayları en canlı kanıttır) “sivil itaatsizlik” eylemleri de, hiç şüphesiz zorla yok edilmeye çalışılacaktır.

Sözün özü, “demokrasi”nin “d”sinin bile olmadığı bir ülkede “demokratik mücadele”den söz edilemeyeceği gibi, insanların “demokrat gibi” davranmaktan başka seçenekleri de yoktur. Gerçek demokrat, gerçek demokratik hak ve özgürlükler için, gerçek demokratik hak ve özgürlüklerin elde edilmesinin önündeki engellerin kaldırılması için mücadele eder. Eğer bu engel, devletin zoru ve baskısıyla ortaya çıkıyorsa, açıktır ki, demokrat insan, demokrasi için bu zora ve baskıya karşı mücadele etmek durumundadır ve zorundadır. Zora ve baskıya karşı direnmeyenler, “demokrat” değil, olsa olsa “demokrat gibi” bir şey olurlar.

Bölgesel Özerklik Ulusal Özerklik Toprak-Dışı Ulusal-Kültürel Özerklik Toprağa Bağlı Ulusal-Kültürel Özerklik Demokratik Özerklik Ümmetçilik

Kürt ulusal sorunu, her zaman olduğu gibi ülkenin gündemindeki yerini seçimlerden sonra da korudu. (Hiç şüphesiz sorun çözülene kadar da gündemde kalmayı sürdürecektir.) Bir yandan PKK silahlı eylemlerinin artması, diğer yandan BDP'nin seçilmiş milletvekillerinin “meclis boykotu” ve DTK'nin Aysel Tuğluk'un ağzından “demokratik özerklik” ilan edişi Kürt ulusal sorununun ülke gündeminin ön sırasına çıkmasının en önemli nedenleri oldu.

Her ne kadar PKK'nin artan silahlı eylemleri sonucu “şehit” sayısındaki artış (özellikle Silvan'da 13 askerın ölmesi) “orduyu yıpratmanın” bir aracı olarak “yandaş medya” tarafından kullanılmışsa da, ortaya çıkan gelişmeler bir kez daha herkesi “neler oluyor” sorusunu sormaya itti.

Oysa A. Öcalan, “devletle” görüşmelerin sürdüğünü, üç protokol hazırlandığını, “müzakere aşaması”na geldiğini söyleyerek “umutlu” konuşuyordu. Bu da PKK'nin referandum öncesinde ilan ettiği ve seçim sürecinde süren yaklaşık bir yıllık ateş-kesin daha uzun süre süreceği “umutları” yaratmıştı. Gerçi Recep Tayyip Erdoğan, “Kürt sorunu yoktur, Kürt vatandaşların sorunu vardır” diye seçim meydanlarında konuşmuşsa da, bulduğu her fırsatta “tek devlet, tek bayrak, tek millet, tek dil” diye nutuklar atmışsa da, tüm bunlar MHP'yi “baraj altına çekmek için uygulanan seçim taktiği” ola-

rak algılanmıştı.

Ve nihayetinde fiilen PKK'nin ilan ettiği ateş-kes sona erdi. Bir kez daha “barış/savaş” söylemleri egemen söylem haline geldi.

İşte bu süreçte en çok sözü edilen, ama en az tartışılan olay ise, A. Öcalan'ın “demokratik özerklik” söyleminin DTK tarafından resmen ilan edilmesi oldu.

DTK'nın ilan ettiği “demokratik özerklik”in ne olduğu ve neleri içerdiği, bir yığın sözcük kalabalığı içinde (ve Silvan olayının gölgesinde) kaybolmuşsa da, açık olan gerçek, Kürt hareketinin ulusal-kültürel özerklik talebinden bölgesel özerklik talebine (BDP milletvekili Emine Ayna, “biz talep etmiyoruz, yapıyoruz” demişse de) doğru evrildiğidir. Bir kez daha Kürt ulusal sorunu “Kürt sorunu” haline dönüşmektedir.

Son on yılda, PKK'nin “*ulusal-kültürel özerklik*” talebi, çok açık biçimde “*toprağa bağlı olmayan ulusal-kültürel özerklik*” talebi olarak formüle edilmiştir. Tarihsel olarak Avusturya Sosyal-Demokrat Partisi'nin 1899 yılında gerçekleştirdiği Brünn Kongresi'nde Yugo-Slav milliyetçilerinin, “Avusturya'da yaşayan her ulus, üyelerinin bulunduğu bölgeye bakılmaksızın, kendi tüm ulusal (dil ve kültür alanındaki) işlerini tam bağımsız olarak yöneten özerk bir grup oluştururlar.” önerisiyle ortaya atılmıştır. Lenin'in yılın bir biçimde ifade ettiği gibi, bu “toprağa

bağlı olmayan” ulusal-kültürel özerklik, “eğitim uluslara göre bölünmesi”nden başka bir anlama gelmemektedir.

Bunun yanında “toprağa bağlı ulusal-kültürel özerklik” talebi PKK tarafından çok itibar görmemiştir. “Toprağa bağlı ulusal-kültürel özerklik”, “her yurttaşın kendisini belli bir ulusa ait olduğunu kaydettirmesi ve her ulusun, ulusal parlamentosuyla ve ulusal devlet sekreterleriyle kendi üyelerini vergilendirme hakkına sahip yasal bir varlık oluşturmasıdır.” (Bkz. Lenin, *Seçme Yazılar* IV, s. 76.) Bu boyutuyla “toprağa bağlı ulusal-kültürel özerklik”, DTP’nin ilan ettiği “demokratik özerklik”in daha net bir ifadesidir. Bu açıdan DTP’nin “demokratik özerklik” ilanını “toprağa bağlı ulusal-kültürel özerklik” olarak tanımlamak pek yanlış olmayacaktır. Tek farkla ki, “demokratik özerklik”, sadece ulusal-kültürel özerkliği değil, aynı zamanda “toprağa bağlı” olarak ulusal özerkliği kapsamaktadır. Yine Lenin’in ortaya koyduğu gibi, “ulusal-kültürel özerklik” sloganı, ulusları birbirinden ayırıştıran milliyetçi bir slogandır.

PKK’nin bugün ileri sürdüğü “demokratik özerklik”, açık ve net biçimde ulusal özerkliktir. Ancak Kürtlerin önemli bir bölümü Anadolu’nun batısına göç ettiğinden, yalın (toprağa bağlı) ulusal özerklikten çok, toprağa (bölge) bağlı ve toprak dışı ulusal-kültürel özerkliği kapsayan bir “karşım” durumundadır.

Bütün bu “karşım”ın ve karşıklığın nedeni, PKK’nin Kürt ulusal sorununun “ulusların kendi kaderlerini belirleme hakkı” temelinde çözülmesinden “umudunu” yitirmiş olmasıdır. 1991’de Sovyetler Birliği’nin dağıtılmasıyla birlikte A. Öcalan tarafından geliştirilen bu “umutsuzluk” temelli “çözüm”, giderek tüm kavramların çarpılmasına, neyin ne olduğunun belirsizleşmesine yol açmıştır.

“Umutsuzluk” durumunu belirleyen düşünce şöyledir: Bugün (1990’lar dünyası) dünya çapında ABD tek süper güç olmuştur. Birbirine karşı savaşan “iki blok” kalmamıştır. Dünya hızla “globalleşmektedir”. “Globalleşen dünya”da “ulusal bağımsızlık” anlamını yitirmiş, yerini “karşılıklı bağımlılık” ilişkisi almıştır. “Globalizm”le birlikte “kapitalizmin en yüksek ve son aşaması emperyalizm” de ortadan kalkmıştır. AB örneğinde olduğu gibi, “ulus-devlet”ler hızla

zayıflamaktadır ve giderek de yok olacaktır. Bu koşullarda “Bağımsız Kürdistan” olanaksız olduğu gibi, Kürt ulusal devleti de varlığını sürdüremeyecek bir “varlık” olmaktan öteye geçmeyecektir. (DTP ve KCK’nın “demokratik özerklik” projesinde ulus-devlet, “farklı toplulukları sürekli çatıştıran ve istikrarsızlık yaratan” bir güç olarak tanımlanmaktadır.)

Bu düşüncenin temelinde, “globalleşme” ve bununla özdeşleştirilen “karşılıklı bağımlılık ilişkisi”* yatmaktadır. Öte yandan Kürdistan’ın dört ulusal devletin sınırları içinde yer alması ve bu nedenle “Bağımsız Kürdistan”ın bu dört ulusal devlete karşı savaşmak zorunda kalması bu temel düşünceyi destekleyen bir unsur olmuştur.

Bu “umutsuzluk”tan türeyen düşünce, bir dönem Türkiye’nin AB üyeliği çerçevesi içinde “AB üyesi özerk Kürdistan” olarak sloganlaştırılmıştır. Böylece Kürt küçük-burjuva aydınları arasında yeni bir “umut” ortaya çıkmış ve bir AB-perverlik gelişmiştir. “Toprağa bağlı olmayan” ulusal-kültürel özerklik talebi de bu dönemin en revaç gören talebi olarak ortaya çıkmıştır.

Ancak 2003 yılında Amerikan emperyalizminin Irak işgaliyle birlikte Türkiye’nin AB ile olan ilişkilerinin değişmesi, daha da önemlisi emperyalistler arası paylaşım çerçevesinde AB’nin bölgeden çekilmesi AB’ye bağlanan umutların sona ermesini getirmiştir. Amerikan emperyalizminin Kuzay Irak’ta “Özerk Kürdistan”ı himayesi altına almasıyla birlikte, “ulusal özerklik”in gerçekleştirilebilir olduğu düşünülmeye başlanmıştır. ABD’nin PKK ile kurduğu ilişki ve görüşmeler de bu “ulusal özerklik”in ABD eliyle gerçekleştirilebileceği “umut”larını güçlendirmiştir.

İşte bu gelişmelerin bir sonucu olarak “demokratik özerklik” formüle edilmiştir.

DTP’nin “demokratik özerklik” formülasyonu

* Bu nedenle, 1980’lerde emperyalist ideologlar tarafından geliştirilen ve yer yer troçkist eşitsiz ve birleşik gelişim teorisiyle kesişen bu “karşılıklı bağımlılık ilişkisi” (*interdependence*), A. Öcalan tarafından “karşılıklı besleyici diyalektik” türünden “felsefik” bir “yeni” teori olarak ifade edilmesi şaşırtıcı değildir. Gerçi bu “felsefe”, biraz biyolojik simbiyosizin devrilenmiş hali olarak sayılsa da, sonuçta felsefe “felsefe”dir, her ne kadar A. Öcalan’ın “yeni diyalektiği”nin yanında bir de Tony Blair’ler “sosyal pazar” teorisi de bulunuyorsa da. Ne de olsa “karşılıklı besleyici diyalektik” böyle olmasını yadırgamaz!

yonu, “demokratik özerk Kürdistan” a ilişkin neler yapılacağını sıralarken, aynı zamanda Türkiye bütünlüğü içinde nelerin olacağını da sıralar.

“Demokratik özerklik; Türkiye halklarının hiçbir ihtiyacını karşılamayan, Türkiye toplumuna da yük haline gelen ulus-devletin var olan katı zihniyetini değiştirme ve halkların siyasal, sosyal, ekonomik ve kültürel gelişmesi önünde engel olmaktan çıkarma temelinde cumhuriyetin demokratikleşmesini hedeflemektedir. Dolayısıyla demokratik özerklik, demokratik cumhuriyetin Kürdistan’daki izdüşümü olarak görülmelidir.

Demokratik özerklik; sınırların değişmesini değil, sınırlar içinde halkların kardeşliğinin ve birliğinin pekişmesini sağlayacak, böylece Türkiye’de oluşan karşıtlaşmayı durdurup Kürt halkıyla Türkiye’nin yeni bir sözleşme ile Türk-Kürt ilişkilerinde yeni bir dönem başlatacaktır.” (DTP’nin “Demokratik Özerk Kürdistan Modeli” açıklaması.)

Görüldüğü gibi, “demokratik özerk Kürdistan” modeli, aynı zamanda Türkiye’nin “demokratikleştirilmesi”ni, “dönüştürülmesi”ni ve “Türk ulus-devleti” yükünden kurtarılmasını hedeflemektedir.

Böylece “demokratik özerk Kürdistan” modeli, açık ve kesin biçimde Türkleri ve Kürtleri kapsayan bir içeriğe sahip kılınmıştır. Artık “demokratik özerklik” sorunu, sadece Kürtlerin sorunu değil, aynı zamanda Türklerin de sorunu haline getirilmektedir.

Bu durumda, Türkler, Kürt ulusal sorununun çözümünde etkin bir unsur, kararlaştırıcı bir unsur olmaktadır. Yani Kürtlerin kendi başlarına “demokratik özerklik” ilan etmeleri tek başına yeterli değildir, aynı zamanda Türklerin de bu “demokratik özerklik” modelinin içerdiği “demokratik cumhuriyet” modelini (A. Öcalan’ın “demokratik-ekolojik cumhuriyet” modeli) kabul etmeleri gerekmektedir. Açıkçası, “demokratik özerklik” modeliyle birlikte Türkler, Kürt ulusal sorununun nasıl çözümleneceği konusunda *kararlaştırıcı bir öge* haline getirilmektedir. Bu koşullarda da, “talep etmiyoruz, yapıyoruz” denilemeyeceği açıktır.

Burada “kilit” öneme sahip olan sorun, böylesi bir “demokratik-ekolojik cumhuriyet” modelini ve bu modelin “Kürdistan’daki izdüşümü” olan “demokratik özerkliği” *Türkler kabul etmeyecek olurlarsa ne ola-*

cağı sorunudur.

Buna verilen yanıt, “savaşı derinleştirmek”, “halk savaşını derinleştirmek” olmaktadır. Burada ortaya çıkacak olan sorun da, “derinleşen savaş”ın sonunda ne olacaktır. Eğer Kürtlerin “demokratik özerkliğini” kapsayan “demokratik-ekolojik cumhuriyet”, Türkiye’de ve bölgedeki “Kürt sorunu”nun nihai ve kalıcı çözümü olarak tasarlanmışsa, “derinleşen savaş” sonucunda yine bu çözüm geçerli olacaksa, yapılması gerekenin “savaşı derinleştirmek” yerine, Türkleri “demokratik-ekolojik cumhuriyet” düşüncesine ikna etmek olması gerekmez mi?

Bu soruya yanıt verilmemektedir. Açık ki, burada savaş, “savaşın derinleştirilmesi”, bir “tehdit” aracı olarak kullanılmaktadır. “Türkler”, “ölümü gösterip sıtmaya razı edilmek” istenmektedir. Bu bir ikna yöntemi değildir. Savaş, tüm savaş tarihinin kanıtlaştığı gibi, düşmana kendi iradenizi zorla, silahla kabul ettirme yoludur. Ya savaş kazanıp, kendi iradenizi (“demokratik-ekolojik cumhuriyet” örneğin) karşı tarafa kabul ettirirsiniz, ya da savaşta yenilerek kendi iradenizi karşı tarafa teslim edersiniz. Savaşta orta yol yoktur.*

Tüm bu kavram keşmekeşi, sürekli “model” değişimi, asıl olarak Kürt ulusal hareketinin tutarlı bir çizgi izleyememesinin ürünüdür. Ve ulusal sorunların, herkesin bildiği, ama sözünü etmekten korktuğu tek çözüm, ulusların kendi kaderlerini tayin hakkıdır.

Ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı, bir ulusun (Kürt ulusu) kendi geleceğini ve kaderini belirleme konusunda tek irade ve karar verici olması demektir. Kendileri dışında hiçbir ulus bu konuda söz, irade ve karar hakkına sahip değildir. Nasıl ve kimler tarafından yönetileceklerine her ulus kendisi karar verir. (Bu nedenle, emperyalizm, ulusların kendi kaderlerini tayin hakkının açık inkarıdır.) Bu nedenle, ulusların kaderlerini belirleme hakkı, bu hakka sahip olan ulusun, ayrılma, ayrı devlet kurma, kendi siyasal kaderini belirleme hakkıdır. Bu

* Yine de bazı savaşlarda çarpışan güçlerin birbirlerini altedemedikleri durumlar ortaya çıkar. Bu durumlarda geçici anlaşmalara gidilir. Her iki taraf da, bu anlaşma süresini kendisini güçlendirmek için kullanmaya çalışır. Taraflardan biri güçlendiğini düşündüğü andan itibaren savaş yeniden başlar. Bkz. Clausewitz, *Savaş Üzerine*.

hakka sahip olan her ulus, bu hakkını nasıl ve hangi biçimde kullanacağına da, yani o güne kadar aynı devlet sınırları içinde yaşadığı diğer ulusla birlikte olup olmayacağına kendisi karar verir. Bunun için de, başka bir ulustan izin alma, talepte bulunma durumu yoktur. Burada asıl olan bu hakka sahip olan ulusun iradesidir.

Ayrıma, ayrı devlet kurma, şüphesiz ezilen ulusun sorununun bir çözümüdür. O zamana kadar aynı devlet sınırları içinde yaşadıkları uluslarla, *ulusal hak eşitliği temelinde* birlikte olma ve birlikte yaşama da bir diğer çözümdür.

Marksist-leninistler, her zaman “global” sermayeye karşı proletaryanın sınıf birliğini ve değişik ulusların proleterlerinin kardeşliğini savunurlar. Dolayısıyla, ulusların birleşmesi ve birlikte yaşaması değişik ulusların proleterlerinin birliği ve birleşik mücadelesi açısından gerekli ve yararlıdır. Bu nedenle, ezen ulusun proleteriyası ezilen ulusun kendi kaderini belirleme hakkını sonuna kadar savunurken, ezilen ulusun proleteriyasının da ezen ulusun proleteriyasıyla birleşme yönünde hareket etmesini öğütler.

PKK, kuruluşundan itibaren uzunca süre bu marksist-leninist düşünceleri belli ölçüde (ezen ve ezilen ulusun proleteriyasının birleşik örgütlenmesi dışında) savunmuştur. Bu nedenle, bu düşüncelere yabancı değildir. Ama yukarıda anlattığımız süreç içinde bu düşünceleri terk etmiş ve AB ya da ABD aracılığıyla ezen ulusla (Türkler) “uzlaşma” arayışına yönelmiştir. Kapalı kapılar ardında yapılan “uzlaşma müzakereleri” çıkmaza girdiğinde, silaha yeniden başvurulmaktadır. Silah, “uzlaşma müzakereleri”nde daha fazla avantaj sağlamanın, daha fazla taviz almanın bir aracı haline getirilmiştir. Bugün yaşanan olaylar bu aracın yeniden devreye sokulmasının yansılardır.

Bir kez daha söylüyoruz: Kürt ulusal sorununun (“Kürt sorunu”nun değil) gerçek çözümü, her ulus gibi Kürt ulusunun da kendi kaderlerini belirleme hakkına sahip olmasıdır. Kürt ulusu, kendi iradesiyle bu hakkını nasıl kullanacağına karar verecektir. Türkiye devlet sınırları içinde yaşayan Kürt ulusu, Türkiye’den ayrılma, ayrı devlet kurma yönünde karar verebileceği gibi, birleşme, birlikte olma yönünde de karar verebilir. Bu karar, Türkiye devlet sınırları içinde ve ulusal hak eşitliği temelinde Türk ulusuyla birleşme yönünde olabileceği gibi, bir başka ulusla birleşme yönünde de olabilecektir. Tümünüyle Kürt ulusunun kendisinin vereceği bir karardır ve diğer uluslara düşen bu karara saygı göstermektir.

Bizler, devrimciler, Türk ve Kürt halkının birleşik mücadelesiyle demokratik halk cumhuriyetinin kurulmasının tek ve kalıcı çözüm olduğunu söylüyoruz. İki halkın birleşik mücadelesi sonucu kurulacak olan demokratik halk cumhuriyeti, tarihin tanıtladığı gibi, dünyanın en özgür ve en gelişmiş ülkesini yaratmanın tek yoludur. Bu devrim yoludur. Devrim, bugün birbirlerinden hızla uzaklaşan ve ayrışan iki halkı birleştirecek ve kardeşleştirecek tek seçenektir. Bu, proleterya enternasyonalizmi temelinde ulusların birliği ve kardeşliğidir.

Proleter enternasyonalizminin karşısına burjuva kozmopolitizminin ya da İslamcı ümmetçiliğin çıkarılmasına “vasıta” olmak proleteriyaya ihanetten başka bir şey değildir.

Elbette bugün halklar devrim marşları söylemiyorlar. Elbette bugün devrimci mücadeleden söz eden pek kimse kalmamıştır. Devrimin sesi, boğulmuştur. Ama bilinmelidir ki, devrimin sesi ne kadar boğulursa, halklar ve uluslar arasındaki kanlı çatışmalar o ölçüde artacaktır.

Dünya Borç Krizinin Arifesi mi?

“Tanrı, krediyi* yarattı! Böylece Ademoğulları borç denilen kalıtsal hastalığa yakalandı. Artık herkes kredi sistemi aracılığıyla borçlanmaya ve daha fazla borçlanmaya başladı. Toplumsal düzen, ‘borç verenler’ ile ‘borç alanlar’ ya da ‘alacaklılar’ ile ‘borçlular’ şeklinde iki büyük ‘sınıfa’ ayrıldı. ‘Borç alanlar’ borç almaksızın yapamazken, ‘borç verenler’ borç vermeksizin yapamaz hale geldi. Kredinin tarih içindeki serüveni, giderek bu bağımlılık ilişkisinin farkına varılması ve bu farkındalık içinde bilinçli olarak kullanılmasının serüveni oldu.

Tarih içinde bireysel ve özel kredinin yanında kamu kredisi ortaya çıktı. Bireyden kamuya, yani devlete ya da tersine kamudan bireye doğru akan krediler, borçlunun alacaklıya bağımlılığını daha belirgin hale getirdi. Bir süre sonra devletler arası kredi sistemi doğdu. Uluslararası düzeyde ‘borçlu devletler’ ile ‘borç veren devletler’ ortaya çıktı. Uluslararası kredi sistemi, giderek borçlu devletlerin kurtulmaya ne kadar çalışırlarsa çalışsınlar kurtulmayı başaramadıkları büyük bir ‘borç tuzağı’na dönüştü.

Serbest rekabetçi kapitalizmde gelişen ve tekelci kapitalizmle dünya çapında egemen olan ‘finans sistemi’, emperyalist ülkeler ile sömürge, yarı-sömürge ve geri-bıraktırmış ülkeler arasında sürekli ve kalıcı bir bağımlılık ilişkisi haline geldi. Fakir ve yoksul sömürge vb. ülkeler, herhangi bir emperyalist ülkenin sanayi malını alabilmek için uluslararası finans sistemine başvurmak zorunda kaldı. Ya da tersine, malını satmak isteyen herhangi bir emperyalist ülke, satın alacak ülkeye kredi vererek kendi malını satın almasını garantiye aldı. Böylece ticaret alanında emperyalist ülkeler ile bağımlı, geri-bıraktırmış ülkeler arasındaki kredi sistemi gelişti.

Emperyalist ülke mallarının (yatırım malları, ara-malları ya da tüketim malları) tüketicisi olan ülkelerin, bu tüketimi sürdürebilmek için krediden başka bir seçeneği kalmadı.

Öte yandan emperyalizme bağımlı ülkelerin kendi iç üretim ve tüketimleri de kredi sistemine bağımlı hale geldi. İlk dönemde dış ticaretin sürdürülmesi için dış borçlanma başatken, giderek bütçe açıklarını kapatmak amacıyla (yani iç üretim ve tüketimi sürdürmek amacıyla) dış kredi alınmaya, yani dış borçlanmaya gidildi. Devletlerin bütçe açıkları büyüdükçe dış borçları da büyüdü. Dış borçlar öylesine devasa boyutlara ulaştı ki, artık hiçbir borçlu ülke borcunu ödeyemez hale geldi. Böylece dış borç süreklilik kazanırken, sadece faiz ödemesiyle ‘borçların çevrilebilirliği’ sorunu ortaya çıktı.

Artan dış borçlanmalar, kaçınılmaz olarak kredi faizlerinin yükselmesine ve dolayısıyla da faiz ödemelerinin artmasına yol açtı. Dış borç faizleri öylesi bir noktaya ulaştı ki, geçmiş dönemde ana para ödemelerinin yapılamaması gibi, faizlerin de ödenememesine neden oldu. Zaten dış borçların ana parasını ödeyemeyen ülkeler, şimdi faizleri de ödeyemez hale geldiler ve ‘borç krizi’ patlak verdi.” (*Kurtuluş Cephesi*, Sayı: 115, Mayıs-Haziran 2010.)

* Tooke’ye göre, “En basit ifadesiyle kredi, bir kimsenin, bir başka kimseye, belli bir miktarda sermayeyi para olarak, ya da para olarak hesaplanan değeri üzerinde anlaşmaya varılmış mallar şeklinde, ve her iki halde de, belli bir vadenin sonunda ödenmek üzere, emanet vermesine yolaçan, sağlam ya da çürük bir temele dayalı güvendir.” (Akt. K. Marks, *Kapital*, Cilt III, s. 353.)

“Bütün gerçek bunalımların son nedeni, daima kapitalist üretimin üretici güçleri sanki yalnız toplumun mutlak tüketim gücü bu güçlerin sınırını teşkil edermişçesine geliştirme çabasına zıt olarak, kitlelerin yoksulluğu ve sınırlı tüketimidir.” (Marks, *Kapital*, Cilt: III, s. 429.)

Yukardaki satırlar, bir yıl önce *Kurtuluş Cephesi*'nin 115. sayısında Yunanistan krizi üzerine yazılmıştır. Aradan geçen bir yılda Yunanistan krizi, “kriz” olmaya devam ederken, son birkaç ay içinde İtalya krizinden, İspanya krizinden ve nihayetinde *Avrupa borç krizinden* söz edilmeye başlandı.

Daha henüz mortgage krizinin “atlatılması”nın üzerinden üç yıl geçmemişken ortaya çıkan bu yeni krizler, şüphesiz emperyalist dünya sisteminin ne denli “kırılgan” olduğunu, “istikrar” denilen şeyin bir krizden diğer bir krize kadar süren ve yeni kriz dinamiklerinin ortaya çıktığı ve olgunlaştığı bir ara dönemden başka bir şey olmadığını bir kez daha göstermiştir.

Son on yılda emperyalist-kapitalist sistem üç büyük ekonomik kriz (2000 Finans Krizi, 2001 Dot-com Krizi ve 2007-2009 Mortgage Krizi) geçirmiş ve bugün yeni bir kriz dalgası ortaya çıkmıştır. Bu yeni kriz dalgasının diğerlerinden farklılığı, Avrupa merkezli oluşu ve “*borç krizi*” olarak ortaya çıkmasıdır. 2008 yılında İzlanda’da başlayan, ardından İrlanda ve Portekiz “krizi” olarak genişleyen ve Yunanistan “krizi”yle belirginleşen bu yeni “borç krizi”, 2000’li yılların ilk büyük dünya ekonomik krizinin başlangıcı olma potansiyeline sahiptir. Bugün gelişen “borç krizi”, şu ya da bu sektörü ya da sadece finans kesimini etkileyen “finans krizleri”nden farklı olarak, doğrudan ülkeleri ve ülke ekonomilerini kapsayan bir krizdir.

Daha önceki üç kriz bazı büyük ABD şirketlerinin (Enron, Worldcom ve Lehman Brothers) iflasıyla sonuçlanan “finans krizi” olarak geçiştirilmişse de, doğrudan kitlelerin yaşamlarına yansımamış ve kitleler tarafından fazlaca “hissedilmemiş”tir (Bu krizleri en çok “hisseden” kesimler, “beyaz yakalı”lar olarak tanımlanan “orta sınıf”ın orta ve üst gelir grupları olmuştur.) Bu krizleri geniş halk kitleleri doğrudan “hissetmediği” için ülkeleri etkilemediği, Recep Tayyip Erdoğan’ın sözüyle “teğet geçtiği” söylenebilir. Ama yeni kriz, doğrudan ülke ekonomilerinden kaynaklanan, dolayısıyla doğrudan ülke ekonomilerinin krize girmesine

yol açacak olan bir krizdir. Bu açıdan, bu yeni “borç krizi”, 1980 yılında başlayan ve IMF’nin “Sessiz Devrim” olarak tanımladığı 1994’e kadar süren *dünya borç krizinin* yeni bir versiyonu olarak görünmektedir.

“Borç krizi”, ister ülkeler için olsun, ister şirketler ya da bireyler açısından olsun, her durumda borç alanın borçlarını ödeyemediği bir durumu ifade eder. Açıkta ki, borçlunun borcunu ödeyememesi, aynı zamanda alacaklının da alacağını tahsil edememesi demektir. Ama günümüzde “borç krizi” terimi, borçlunun, borcunu değil, borcunun faizlerini ödeyememesi durumu için kullanılmaktadır. Kemal Derviş’in Türkçeye yaptığı katkıyla ifade edersek, “borç krizi”, borçlunun borçlarını çevirememesi, yani ana para ödemelerini değil, *faiz ödemelerini* yapmaması durumudur.

Bilindiği gibi, bir ülkenin bütçe gelirleri bütçe giderlerinden az ise, o ülkenin bütçesi açık verir. İşte bu bütçe açığının “finans edilmesi”nin, yani kapatılmasının tek yolu yeni gelir kaynağı bulmak ya da borçlanmaktır. Bir devlet bütçesi açısından yeni gelir, yeni vergilerle sağlanabilir. Bu da iktisatçılar tarafından “sağlam kaynak” olarak tanımlanır. “Sağlam kaynak”tır, çünkü devlet açısından bu yeni ve ek gelirin (bürokratik giderler dışında) maliyeti yoktur. Yeni vergiler ve bunlarla sağlanan gelirler her ne kadar devlet bütçesinin açıklarının kapatılmasının tek “sağlam” yolu olarak görünse de, her ülkenin ve her halkın ödeyebileceği vergilerin bir sınırı vardır. Dolayısıyla bu sınıra ulaşıldığında, artık bütçe açıklarının vergi gelirleriyle “finans edilmesi” olanaksız hale gelir. Bu andan itibaren, *bütçe açığı sorunu*, diğer ifadeyle bütçe açıklarının kapatılması sorunu ortaya çıkar.

Bütçe açığının yeni ve ek vergilerle kapatılmasının sınırına ulaşıldığı, yani kapatılmadığı durumlarda ortaya çıkan bütçe açığı sorununun birinci çözümü, devlet (kamu) giderlerinin azaltılmasından geçer. Devletin küçültülmesi söylemiyle, devletin sosyal harcamalarının kısılması, kamu görevlilerinin sayısının azaltılması vb. uygulamala-

nın amacı bütçe giderlerini azaltmaktır. Böylece bütçe açığı kapatılmaya çalışılır. Burjuva iktisatçıların terimleriyle söylersek, “kamu finansman gereksinmesi”nin azaltılması, devlet harcamalarının azaltılmasından başka bir şey değildir.

Kamu (devlet) harcamaları azaltılmasına rağmen bütçe açıkları kapatılmadığı durumda ise, yapılabilecek tek şey, borçlanmaya gitmektir. Burjuva iktisatçıların “kamu finansman gereksinmesi” adını verdikleri şey, devlet bütçe açıklarının borçlanma yoluyla kapatılması için gerekli olan borçlanma miktarını ifade eder. Borçlanma miktarı (gereksinmesi) ne kadar artarsa, borç faizleri de o oranda yükselir. Borç faiz miktarının artması (bütçe faiz yükü) ise, devlet giderlerinin (faiz giderleri) daha da artmasından başka bir şey değildir. Böylece bütçe açıklarını kapatmak amacıyla kamunun gerçekleştirmiş olduğu borçlanma, faiz giderlerinin artmasına, dolayısıyla bütçe açığının büyümesine yol açar.

İşte bu durumda, borç verenler, borç alan ülkenin bütçesinin ne kadar “faiz dışı fazla” (faiz ödemeleri dışındaki bütçe dengesi) verdiğine bakarlar. Bir ülkenin “faiz dışı fazla”sı ne kadar yüksek olursa, o ülkenin borçlarını (asıl olarak borç faizlerini) ödeyebilme olanağı da o kadar yüksek olur. IMF’nin klasik “istikrar tedbirleri”nin amacı da, her zaman bütçe gelirlerinin faiz dışı bütçe giderlerinden fazla olmasını sağlamaya yönelik olmuştur.*

Buraya kadar her şey “yoluna” girmiş görünmektedir: Bir ülkenin kamu giderleri kamu gelirlerinden fazladır, dolayısıyla bütçe açık vermektedir. Bir yandan bütçe giderleri kısıılırken, diğer yandan bütçe gelirleri (vergiler yoluyla) artırılmaya çalışılmıştır. Buna rağmen bütçe açığı kapatılamaz hale gelmiş ve kamunun borçlanması kaçınılmaz olmuştur. Bütçe açığı borçlanma yoluyla ka-

patılırken, borç faiz ödemeleri yeni giderler olarak ortaya çıkar. Ülke bütçesi “faiz dışı fazla” vererek borç faizlerini ödemektedir, yani borçlarını çevirebilmektedir. İşler “tıkr”ındadır.

Aradan zaman geçer. Her ne kadar borçlu ülke borç faizlerini zamanında ödeyebiliyorsa da, bütçe açıkları borçlanma yoluyla finanse edildiği sürece borç miktarı artar. Borç miktarındaki artış, borç faiz miktarının da artmasını beraberinde getirir. Böylece artan borç miktarı borç faiz miktarının artmasına, borç faiz miktarının artması bütçe açığının büyümesine yol açarak kısır bir döngü oluşturur. Eğer ülke, artan borçlanmaya paralel olarak artan borç faiz ödemelerini yapabilecek kadar bütçe gelirlerini artırabilirse (ki bu GSMH’daki ya da yeni ölçütle GSYH’daki büyümeye paralel olarak artar), bu kısır döngü sonsuza kadar sürebilecekmiş gibi bir “algı” yaratır.

Burada kamunun “finansman gereksinmesi”, bütçenin “faiz dışı fazla” miktarı, kamu borçlarının GSMH’ya oranı gibi bazı “makro” ekonomik göstergeler devreye girer. Eline kalem-kağıt alan herkes hesap yapmaya başlar: Kamunun “finansman gereksinmesi”, yani bütçe açığını kapatabilmesi için gerekli borçlanma miktarı şu kadarsa, borç faiz oranı bu kadarsa, kamunun faiz ödemesi şu kadar olacaktır. Kamu şu kadar “faiz dışı fazla” verdiğine göre, şu faiz oranından şu kadar faiz ödeyebilecektir, dolayısıyla da şu kadar borçlanmaya gidebilecektir. GSMH’nın (GSYH’nın) büyüme oranı şu kadar olduğuna göre, kamu gelirleri şu kadar artacak, dolayısıyla da kamu şu kadar borçlanabilecektir.

Artık her şey borçlanmaya, borç faizlerini ödemeye indirgenmiştir. Bu da, “Bizim gibi iç sermaye birikimi yeterli olmayan ülkeler kaçınılmaz olarak dış kaynak bulmak zorundadır” söylemiyle meşrulaştırılır. Böylece dış borçlanma “bizim gibi” ülkelerin “normali” olarak kabul edilir. İç sermaye birikimi “yeterli” olmadığından dış borçlanmaya gitmenin “normalleştirildiği” bir ülkede her şey dış borçlanmaya endekslenir. Bunun sonucu olarak da, dış borç miktarı, bütçe açığı ve dış borç ile bütçe açığının GSYH’ya oranı gibi “makro” ekonomik göstergeler devreye girer.

Kriz dönemlerinde “makro” ekonomik göstergeleri baş tacı edenler de “mikro ik-

* Yukarıda da ifade ettiğimiz gibi, devlet bütçe açığının kapatılmasının yolu, bir yandan bütçe gelirlerini (vergiler yoluyla) artırmak, diğer yandan bütçe giderlerini azaltmaktan geçer. Bu da IMF’nin “istikrar tedbirleri”nde ifadesini bulan “kemer sıkma” politikasından başka bir şey değildir. Bu “kemer sıkma” politikasının, IMF ile yapılan bir “stand-by” anlaşmasıyla, yani “IMF dayatmasıyla” ya da devletin “kendi iradesiyle” yapılmasının hiçbir önemi yoktur. Asıl olan bütçe açıklarının finanse edilmesi, yani kapatılmasıdır. Diğer bir ifadeyle, kedinin görevi fare tutmaktır; fare tuttuğu sürece, kedinin renginin önemi yoktur!

tisatçılar”dır. Ancak “makro iktisat” a birden geçilmemiştir.

Önce “mortgage krizi” (ipotekli konut kredisi krizi) ortaya çıktı. “Mortgage krizi” nin başlangıç tarihi Temmuz 2007 olsa da, Mart 2008’de ABD ekonomisinin “resmen” (NBER “*Business Cycle*” ölçüsüne göre) “resesyon” a (durgunluk) girmesiyle birlikte tüm iktisatçılar tarafından “kriz” olarak kabul edildi. Ancak “mortgage krizi” yalın bir “finans krizi” olarak görüldüğünden “makro” ekonomik göstergeler ve “makro iktisat” fazlaca ilgi uyandırmadı. Bunun yerine Lehman Brothers’ın iflasıyla birlikte “batmasına izin verilemeyecek kadar büyük” kredi kuruluşları ve bankalar kurtarılmaya başlandı. Devlet hazinelerinden “toksik kağıtlar”ın satın alınması için bir çırpıda trilyonlarca dolar ihraç edildi. Hiç kimse devlet hazinelerinin “büyük” kredi kuruluşları ve bankaları kurtarma operasyonunda kullandığı trilyonlarca doların “kaynağı” nı sormadı.

Ardından Ekim 2008’de İzlanda “iflas” etti. Ama İzlanda da “makro iktisat”ın anımsanmasını sağlamadı.

Ve Temmuz 2009’da ABD “resmen” “resesyon” dan çıktı. Böylece “mortgage krizi” atlatılmış ve her şey kriz öncesine dönmüştü. Recep Tayyip Erdoğan’ın sözüyle, “mortgage krizi” herkesi ve her ülkeyi “teğet” geçmişti! Ama İrlanda “borç krizi” eşliğindeydi. Bu bir parça “makro iktisat”ın canlanmasına yol açıtıysa da, İrlanda’nın “borç krizi” ABD’nin “mortgage krizi” nin “artçı sarsıntısı” olarak “algılandı”.

Mart 2010 Yunanistan krizi patlak verdi. Artık adıyla-saniyla “borç krizi” nden söz edilmeye başlandı. Artık “kamu borç stoku”, “GSYH”, “bütçe açığı”, “cari açık” vb. “makro iktisat” terimleri sıkça kullanılır oldu. Hemen paralelinde Portekiz “kriz” inin ortaya çıkmasıyla birlikte, “borçların yeniden yapılandırılması”, “finansal yardım paketleri” konuşulur oldu. AB Merkez Bankası ile IMF

devreye girdi. Yine de hiç kimse IMF’nin “istikrar tedbirleri” ni aklına bile getirmedi.

İrlanda, Yunanistan, Portekiz derken İspanya ve İtalya sıraya girdi. Artık adıyla-saniyla “borç krizi” yayılmaya başladı. İşte tam bu noktada Türkiye ekonomisinin “aşırı ısınması” ndan, dış ticaret açığının, dolayısıyla cari açığın “çok büyüdüğünden” söz edilerek, “makro iktisat” yeniden hortladı!

Bugün için sorun, AB’nin güney sahillerini kapsayan bu yeni “borç krizi” nin ne kadar yaygınlaşacağı, Türkiye’yi ne kadar sarmalına alacağı ve “dünya borç krizi” haline dönüşüp dönüşmeyeceğidir.

Şüphesiz bu soruları yanıtlayabilmek için, her şeyden önce “kriz ülkeleri” ile “potansiyel kriz ülkeleri” nin “makro” ekonomik göstergelerine bakmak gerekmektedir. Bu da, yirmi yıldır egemen olan ve hergün “medya” nın “ekonomi haberleri” nde yeniden üretilen “mikro iktisat”ın yıkılışı ve “makro iktisat”ın yükselişi demektir.

İrlanda’nın “makro verileri” ne baktığımızda 2008 yılı bir “kırılma” yılı olarak ortaya çıkmaktadır. İrlanda, ABD’nin Mart 2008’de “resmen” durgunluğa girmesiyle adı konulan “mortgage krizi” nin ilk vurduğu ülke olmuştur. Daha önceki yıllarda fazla veren İrlanda bütçesi 2008 yılında GSYH’nın %7,3’ü kadar *bütçe açığı* vermiştir. *Cari açık* GSYH’nın %5,7’si olurken, *kamu borç stoku* 2007’ye göre %68 artarak GSYH’nın %44,3 büyüklüğüne ulaşmıştır. 2009 yılında cari açığı kapatmak için alınan önlemler etkili olmuşsa da ekonomi küçülmüş (-%11,3), bütçe açığı rekor düzeye ulaşmış ve “borçların çevrilebilirliği” ni sağlamak amacıyla AB’den sağlanan “fonlar” la kamu borç stoku %31 artarak GSYH’nın %65,7’sine yükselmiştir.

2010 yılında alınan tüm önlemlere rağmen ekonomideki küçülme devam etmiş, kamu borç stoku %41 artarak GSYH’nın %96,2’si düzeyine yükselmiştir. Bütçe açığı ise, yeni bir rekor kırarak GSYH’nın %32,4’ü

İrlanda							
	GSYH	Kamu Borç Stoku		Cari Denge		Bütçe Açığı	
	(Milyar €)	(Milyar €)	GSYH’ya Oranı (%)	(Milyar €)	GSYH’ya Oranı (%)	(Milyar €)	GSYH’ya Oranı (%)
2006	177,3	44,0	24,8	-6,3	-4,1	5,1	2,9
2007	189,4	47,4	25,0	-10,1	-5,3	0,1	0,1
2008	180,0	79,8	44,3	-10,2	-5,7	-13,2	-7,3
2009	159,6	104,8	65,7	-4,9	-2,9	-22,8	-14,3
2010	153,9	148,1	96,2	-1,1	-0,7	-49,9	-32,4

Kaynak: OECD, Economic Outlook, Haziran 2011; Eurostat, 2011.

ne yükselmiştir.

Açıktır ki, bu durum bir “kriz durumu”dur, yani İrlanda ekonomisi kesinkes kriz içindedir.

KRİZ DURUMU VE KRİZİN KAYNAKLARI

Kriz, herhangi bir çelişkinin derinleşmesi ve had safhaya ulaşması durumudur. Ekonomik krizlerin temel nedeni ise, kapitalist üretimin toplumun mutlak tüketim gücüne göre geliştirilmesi ile kitlelerin yoksulluğu ve sınırlı tüketimidir. Bu nedenle gerçek krizlerin son nedeni, *metaların ve sermayenin aşırı-üretimidir*. Kapitalist ekonominin aşırı-üretimi anlaşılmadan ekonomik krizler anlaşamaz.

Herşeyden önce bilinmesi gereken, aşırı-üretimin kapitalist sistemin *irisi* hastalığı olduğudur. Diğer bir deyişle, tek tek ülkelerden ve sektörlerden bağımsız olarak kapitalizmin yapısal sorunu aşırı-üretimdir. Aşırı-üretim ortaya çıktığında, yani kitlelerin tüketim gücünün sınırlarının ötesinde metalar üretildiğinde, bu aşırı üretilmiş metaların satılması, yani bu metalara yeni ve ek talep yaratılması sorunu yaşamsal bir sorun olarak ortaya çıkar. Burada bireysel kapitalistin “pazarlama yeteneği” sadece kendisinin krizden daha az etkilenmesine yönelik bir sonuç yaratır. Kriz ya da aşırı-üretim krizi genel bir durumdur, bireysel ya da sektörel kapitalist üretimin ötesinde tüm sistemin, tüm sektörlerin talep sorunuyla yüzyüze gelmeleridir.

Aşırı-üretim koşullarında devletin, kapitalist devletin asli görevi de *yeni ve ek talep yaratarak* aşırı-üretimin krize yol açmasının önüne geçmektir. Dolayısıyla aşırı-üretimin ortaya çıktığı her durumda kapitalist devlet (kamu) harcamalarını artırır. Böylece devlet bütçesi yoluyla aşırı-üretim belli bir talep yaratılır. Devlet bütçesinin gelirleri artırmaksızın devlet harcamalarının artırılması

sı da *bütçe açıklarına* yol açar.* Bütçe açıkları da devletin borçlarının artmasına neden olur. Böylece kapitalist aşırı-üretim sorunu, devlet borçları sorunu olarak biçim değiştirir.

Kapitalizmin emperyalizme dönüşmesiyle birlikte aşırı-üretim sorunu tek tek ülkelerin sorunu olmaktan çıkmış, sistemin bütününe sorunu haline gelmiştir. Bu yüzden tekil ülkede ortaya çıkan bütçe açığı ve kamu borçlarının artışı o ülkenin *iç denge-sindeki* bozulmayla ortaya çıkmaz. Tüm ülkeler emperyalist dünya sisteminin (“global ekonominin”) parçası durumdadır, dolay-

lardaki artış kadar gelirlerde artış sağlanması gerekir. Devlet gelirleri ise, asıl olarak vergi gelirleridir. Vergi gelirleri ise, doğrudan tüketicilerin gelirlerinden yapılan bir kesintidir. Bu da kitlelerin tüketiminde eşdeğer bir azalışa yol açar. Artık doğrudan tüketicinin kendi geliriyle sağladığı talep, vergi artışlarıyla devlet tarafından yaratılan bir talep haline gelmiştir. Bu durum hiçbir biçimde yeni ve ek bir talep yaratmaz, sadece talebi yaratan kesim değişmiş olur. Sorun aşırı-üretimdir, yani kitlelerin tüketim gücünü aşan üretimdir. Kitlelerin gelirleri (tüketim gücü) artmaksızın yeni ve ek talep yaratılamaz.

Yine kapitalist ekonominin niteliğini tam olarak bilemeyenlere bu “çözüm” çok “mantıklı” gelecektir. Madem ortada aşırı-üretim vardır, madem bu aşırı-üretim talep yaratılması gerekir, öyle ise *kitlelerin gelirlerinde artış sağlayarak* bu ek talep yaratılabilir. Kitlelerin tüketim gücünü artırmak için gelirlerinde artış sağlanması, ücret ve maaşların yükseltilmesi demektir. Ücret ve maaşların yükseltilmesi ise, kapitalist açı-sından maliyetlerin yükselmesine yol açar. Maliyetlerin yükselmesi kârların düşmesine, giderek kapitalistin zarar etmesine neden olur. Zarar eden kapitalist de, kaçınılmaz olarak ya iflas eder, ya da üretimi durdurur. İflas ya da üretimin durdurulması çalışanların işsiz kalmasına, yani tüm gelirlerini kaybetmesine neden olur. Böylece aşırı-üretim talep yaratmak amacıyla çalışanların gelirlerinde yapılacak artış, her durumda çalışanların işsiz kalmasına ve böylece tüm gelirlerini yitirmelerine yol açarak ters yönde etkide bulunur.

İşte bu nedenden dolayı bireysel kapitalistin yerini devlet alır ve devlet harcamaları artırılarak kitlelerin tüketim gücü artırılmaya çalışılır. Bu da bütçe açıklarına yol açarak, bireysel kapitalistin sorunu devletin sorunu haline dönüşür.

Benzer diğer bir yöntem ise, tüketici kredileri ve kredi kartlarıyla bireysel tüketimin artırılmasıdır. Yani kitlelerin gelirlerinin çok ötesinde tüketmelerini sağlamaktır. Mortgage krizinde olduğu gibi, neredeyse hiçbir geliri olmayanlara konut kredisi vererek ek talep yaratılması durumudur. Bireylerin gerçek gelirlerinin üstünde bir “sanal gelir” yaratılarak aşırı-üretim talep yaratılması, devletin gelirlerinin üstünde harcamalar yapmasına benzer sonuçlar üretir. Sadece devlet bütçesi açığının yerine bireysel bütçe açığı geçer ve devlet borçlarının artmasının yerine bireylerin borçları artar.

* Şüphesiz kapitalist ekonominin niteliğini tam olarak bilemeyenler bütçe gelirlerini aşan oranda, yani bütçe açıkları yoluyla aşırı-üretim talep yaratılması yerine “denk bütçe” yoluyla talep yaratılmasının “mantıklı” olduğunu düşüneceklerdir. “Denk bütçe”, yani açık vermeyen bütçe, giderlerin (harcamalar) gelirlerle eşit olması durumudur. Ama sorun, kapitalist üretimde ortaya çıkan aşırı-üretim talep yaratılması sorunudur. Dolayısıyla devlet harcamalarının artırılması zorunludur. “Denk bütçe” açısından, harcamalar

siyla sistemin genelindeki dengelere bağımlıdır. Bu dengede belirleyici olan emperyalist ülkelerdir. Bu nedenle de, sistemin bütünündeki aşırı-üretim sorunu, hemen her zaman *emperyalist ülkelerdeki* (özel olarak da egemen emperyalist ülkedeki) aşırı-üretim tarafından belirlenir.

Aşırı-üretim sorununa karşı emperyalist ülkelerin ilk yaptığı iş, bağımlı ülkelerde yeni ve ek talep yaratmaktır. Bu da bağımlı ülkelerin (geri-bıraktınlmış ülkeler) *iç pazarının genişletilmesi* demektir. Geri-bıraktınlmış ülkelerin iç pazarlarındaki her genişleme, emperyalist ülkelerdeki meta ve sermayeye yeni talep yaratarak aşırı-üretim kısmen emilmesine yol açar. Yani emperyalist ülkelerin aşırı-üretim sorunu, emperyalizmin *pazar sorunudur*, kendi aşırı-üretim sorununu ihraç ederek geri-bıraktınlmış ülkeler aracılığıyla çözmeye çalışmasıdır. Böylece kapitalist aşırı-üretim sorunu, emperyalist dünya sisteminin sorunu haline dönüşür.

Bugün İrlanda'dan Yunanistan'a kadar tüm "kriz" ülkelerinde ortaya çıkan durum, genel olarak emperyalist ülkelerin, özel olarak Amerikan emperyalizminin "mortgage kredileri" yoluyla ek talep yaratması sonucu ortaya çıkan 2007 "mortgage krizi"nin ürünüdür. Yani "kriz ülkeleri", doğrudan emperyalist ülkelerin "mortgage krizi"nin bedelini ödemektedirler.

"Mortgage krizi", aşırı üretilmiş, dolayısıyla kâr oranları düşen sermayeye (üretken sermaye ile para sermayeye) ek talep yaratılması amacıyla ipotekli konut kredilerinin *aşırı* (yani kitlelerin ödeme güçlerinin çok ötesinde) artırımının sonucu ortaya çıkmıştır. Aşırı kredi veren ve dünya kredi hacminin büyük bölümünü sağlayan kredi kuruluşları, geri ödemelerin yapılamaması karşısında zora düşmüşler ve iflas noktasına gelmişlerdir. Onların iflası, dünya çapındaki para-sermayenin iflas etmesi, değersizleşmesi demek olduğundan, emperyalist ülkelerin devlet (kamu) müdahalesi kaçınılmaz olmuştur. Bu müdahalede sadece ABD Merkez Bankası bu kredi kuruluşlarına 5,1 trilyon dolar aktarmıştır.*

"Mortgage krizi"nin ilk etkisi ABD'de otomotiv sektöründe ortaya çıkmıştır. ABD'de otomobil satışları 2008'in Aralık ayında %35,6 düşmüştür. Buna paralel olarak otomobil üretimi de %38,3 azalmıştır.

ABD Otomobil Üretimi		
	(Bin adet)	Değişim (%)
2006	11.946	-8,7
2007	11.260	-4,6
2008 Aralık	10.752	-38,3
2008 Toplam	8.672	-19,0
2009	5.709	-34,4
2010	7.743	35,3

Kaynak: U.S. Federal Reserve Board of Governors.

Aynı durum diğer sanayi kollarında da ortaya çıkmış ve ABD ekonomisi 2009 yılında %2,6 küçülmüştür. Aynı yıl bütçe açığı GSYH'nın %10,5'ine ulaşmıştır.

ABD Bütçe Dengesi		
	(Milyar €)	GSYH'ya Oranı (%)
2007	-315	-2,2
2008	-755	-5,3
2009	-1.477	-10,5
2010	-1.512	-10,3

Kaynak: Bureau of Economic Analysis, Haziran 2011.

Diğer emperyalist ülkelerde de benzer durum ortaya çıkmıştır.

Almanya						
	GSYH		İmalat Sanayi		Bütçe Dengesi	
	(Milyar €)	Buyume Oranı (%)	(Milyar €)	Buyume Oranı (%)	(Milyar €)	GSYH'ya Oranı (%)
2007	2.436	2,7	518,4	5,8	6,5	0,3
2008	2.478	1,0	504,2	-2,7	2,8	0,1
2009	2.395	- 4,7	408,8	-18,9	-72,9	-3,0
2010	2.494	3,6	463,7	13,4	-82,6	-3,3

Kaynak: Eurostat, 2011.

Emperyalist ülkelerdeki "finansal kriz"nin ilk etkisinin kredi yoluyla talep yaratılan sanayi üretiminde ortaya çıkması hiç de şaşırtıcı

değildir. "Mortgage krizi", "medya"-nın "mikro ekonomistleri"nin sunduğu gibi ABD ekonomisine ilişkin bir kriz değildir. Almanya, Fransa ve Belçika da bu krizin içinde yer almıştır. Almanya'daki hemen hemen tüm eyalet merkez bankalarının mevduatlarının büyük bölümü ABD "mortgage" kağıtlarına yatırılmış ve önemli bir bölümü de iflas eden Lehman Brothers'a verilmiştir. Bunun yanında Almanya'nın en büyük ipotekli konut kredisi veren finans kurumu Hypo Real Estate'nin kurtarılması için Alman devleti 87 milyar euro nakit ve 52 milyar euro garanti olmak üzere 139 milyar euro (194 milyar dolar) harcamıştır.

tıcı değildir. Doğal olarak “ipotekli konut kredisi”nde meydana gelen kriz kredi hacminin daralmasına yol açarak aşırı-üretim sorununu görünür hale getirmiştir.

Emperyalist ülkelerdeki sanayi ve finans sektöründeki krizin, az ya da çok hızla diğer ülkelere yayılması sonucu, başta İrlanda olmak üzere Güney Avrupa ülkeleri bir-biri ardına krize girmiştir. İrlanda, Portekiz ve Yunanistan krizleri, emperyalist ülkelerdeki krizin bu ülkelere ihraç edilmesinin ürünüdür. Bu durum “globalizmin” bir sonucu olmayıp, emperyalist sistemin genel kuralıdır.

KRİZİN YAYILMASI VE KRİZ KARŞITI ÖNLEMLER

Yukarda gördüğümüz gibi, emperyalist ülkelerdeki “mortgage krizi”, her şeyden önce iç kredi hacminde bir daralmaya yol açarak iç talebin düşmesine neden olmuştur. Bu da emperyalist ülkelerdeki aşırı-üretim sorununu daha yıkıcı hale getirmiştir.

Talepteki düşme üretimdeki düşüşe yol açarak aşırı-üretim hızını yavaşlatmışsa da, emperyalist tekellerin kârlarındaki düşüş, kaçınılmaz olarak yeni talep yaratılmasını yaşamsal hale getirmiştir.

Her zaman olduğu gibi iç talepteki düşme, dış talepte genişlemeyle telafi edilmeye çalışılmıştır. Bunun sonucu olarak da, emperyalizme bağımlı ülkelere yönelik *ih-*

racat artmıştır. Ve yine her zaman olduğu gibi, bu ihracat artışı dış kredilerle (dış borçlanma) sağlanmıştır. Bu da, bağımlı ülkelerde, bir yandan dış borçların artmasına, diğer yandan dış ticaret açığının büyümesine neden olmuştur. Dış ticaret açığındaki büyüme de, kaçınılmaz olarak cari işlemler açığının büyümesine yol açmıştır.

“Mikro iktisatçı”ya göre, “finanse edildiği sürece cari açık sorun değildir”. Bu anlayışa göre, cari açığın finansmanı sorundur. Finansman denilen ise, dış borçlanmadan başka bir şey değildir. Ama büyüyen cari açığın finanse edilmesi *dış borçların* artmasına ve dış borçların artması da kamunun *faiz giderlerinin* artmasına yol açar. Şüphesiz kamunun faiz giderlerinin artması, bütçe gelirlerinde eş değer bir artış olmadığı koşullarda *bütçe açıklarına* yol açar. Böylece sadece cari açığın finansmanı değil, ek olarak bütçe açıklarının finansmanı sorunu da ortaya çıkar. Bu süreç sarmal biçimde sürüp gider, ama sonsuza kadar gitmeyeceği açıktır.

Portekiz ve Yunanistan krizleri, Fransa ve Almanya merkezli kredi hacmindeki daralmanın sonucunda ortaya çıkmıştır. Fransa ve Almanya merkezli kredi hacmindeki daralma da, “mortgage krizi”nde iflas noktasına gelen finans kuruluşlarının devlet müdahalesiyle kurtarılmasının bir sonucu olarak ortaya çıkan bütçe açıklarının finanse edilmesi amacıyla iç borçlanmaya gidilmesinin

Yunanistan								
	GSYH		Kamu Borç Stoku		Cari Denge		Bütçe Açığı	
	(Milyar €)	(Milyar €)	GSYH'ya Oranı (%)	(Milyar €)	GSYH'ya Oranı (%)	(Milyar €)	GSYH'ya Oranı (%)	
2006	211,3	204,4	96,7	-23,8	-11,2	-12,1	-5,7	
2007	227,1	216,4	95,3	-32,6	-14,4	-14,5	-6,4	
2008	236,9	237,2	100,1	-34,8	-14,7	-23,1	-9,8	
2009	235,0	298,5	127,0	-25,8	-11,0	-36,3	-15,4	
2010	230,2	328,5	142,7	-24,1	-10,5	-24,2	-10,5	

Kaynak: OECD, Economic Outlook, Haziran 2011; Eurostat, 2011.

Portekiz								
	GSYH		Kamu Borç Stoku		Cari Denge		Bütçe Açığı	
	(Milyar €)	(Milyar €)	GSYH'ya Oranı (%)	(Milyar €)	GSYH'ya Oranı (%)	(Milyar €)	GSYH'ya Oranı (%)	
2006	160,3	111,5	63,9	-17,2	-10,7	-6,5	-4,1	
2007	169,3	115,6	68,3	-17,2	-10,2	-5,4	-3,2	
2008	172,0	123,1	71,6	-21,7	-12,6	-6,2	-3,6	
2009	168,6	139,9	83,0	-18,1	-10,7	-17,1	-10,1	
2010	172,7	160,5	93,0	-16,9	-9,8	-15,8	-9,1	

Kaynak: OECD, Economic Outlook, Haziran 2011; Eurostat, 2011.

	Almanya İç Borç			Fransa İç Borç		
	Toplam (Milyar €)	Artış Miktarı (Milyar €)	Artış (%)	Toplam (Milyar €)	Artış Miktarı (Milyar €)	Artış (%)
2007	1.579	7,1	0,5	1.212	61,6	5,4
2008	1.644	65,3	4,1	1.319	107	8,8
2009	1.761	116,6	7,1	1.493	174,2	13,2
2010	2.080	318,8	18,1	1.591	98,4	6,6

Kaynak: Eurostat, 2011.

ürünüdür.

Tabloda görüldüğü gibi, “mortgage krizi”yle birlikte son üç yılda Fransa ve Almanya’nın kamu borçlarının toplamı %32 (800 milyar €) artmıştır. Doğal olarak, Fransa ve Almanya kendine bağımlı ülkelerin bütçe ve cari açıklarını daha fazla finanse edebilecek durumda değildirler. Bunun sonucu olarak da Portekiz ve Yunanistan daha fazla borçlanmanın ötesinde, varolan borçlarını çeviremez duruma düşmüştür. Böylece adıyla sanıyla “borç krizi” ortaya çıkmıştır.

Dış borçların Almanya ve Fransa tarafından finanse edilemediği ve edilmek istenmediği bir dönemde, Portekiz ve Yunanistan’ın borçlarını “çevirebilmek” için “istikrar tedbirleri” uygulamaktan başka seçenekleri yoktur. Çok iyi bilindiği gibi, bu “istikrar tedbirleri”, IMF’nin klasik istikrar tedbirlerinden başka bir şey değildir.

IMF’nin klasik istikrar tedbirleri de üç başlık altında toplanır:

1) Dış borçların ödenmesi ya da çevrilebilir hale gelmesi: İhracatın artırılması amacıyla “gerçekçi kur uygulaması”na gidilmesi, yani devalüasyon yapılması. (*Para politikası*).

2) Bütçe açığının kapatılması: Masaş ve ücretlerin dondurulması, kamu harcamalarının kısılması (özellikle memurların sayısının azaltılması), verimsiz kamu kuruluşlarının tasfiyesi, vergi gelirlerinin artırılması (özellikle ve ilk planda KDV oranlarının yükseltilmesi) vb. tedbirler alınması. (*Maliye politikası*).

3) Yeni ve taze para bulunması: Kamu kuruluşlarının özelleştirilmesi, doğrudan sermaye yatırımlarının daha fazla teşvik edilmesi. (*Dış ticaret politikası*).

IMF’nin bu klasik istikrar tedbirleri uygulandığında, maliye politikalarının sonucu olarak *İç talepte daralma meydana gelir* ve para politikasının sonucu olarak da *enflasyon-*

da artış ortaya çıkar. Bu iki sonuç da üretimde kesintiye yol açarak *işsizliğin artmasına* neden olur.

Özetle, IMF’nin klasik istikrar tedbirleri, emperyalist ülkelerin aşırı-üretim sorununun bedelinin *bağımlı ülkelerin halklarına* ödettirilmesinin en kestirme yoludur.

Kriz karşısı önlemler böylesine klasik olmakla birlikte, Portekiz ve Yunanistan tek para birimi olarak Euro’yu kullanmaktadır. Bu da “para politikası”nın uygulanmasını engellemektedir. Bunun yerine Avrupa Finansal İstikrar Fonu aracılığıyla ek dış borç verilmesi gündeme getirilmektedir. Bu da “borç krizi”nin daha da büyümesine yol açmaktadır.

Diğer yandan “borç krizi” içindeki bu ülkelerin AB üyesi olması “dış ticaret politikası”nın etkisini de sınırlamaktadır. Sonuçta “klasik istikrar tedbirleri”nden geriye sadece “maliye politikaları” kalmaktadır. (Bu durum İrlanda için de geçerlidir.) Bu nedenle, Avrupa’da üç ülkedeki “borç krizi”, giderek ağırlaşan ve uzayan bir süreç ortaya çıkarılmaktadır.

Şimdi sorun, bu ağırlaşan ve uzayan süreçte Avrupa’nın diğer borçlu ülkelerinin ne kadar borçlarını çevirebilecekleri ve *dünya çapında* bir “borç krizi” yaratıp yaratmayacağı sorunudur.

DÜNYA BORÇ KRİZİNİN DİNAMİKLERİ

Bugün İrlanda’da başlayıp Portekiz üzerinden Yunanistan’a uzanan “borç krizi”nin ne ölçekte bir Avrupa borç krizine dönüşeceği tartışılmaktadır. Olası bir Avrupa borç krizinin de dünya borç krizini tetikleyeceği kesindir.

İspanya ve İtalya “Avrupa borç krizi”nin *aday ülkeleri* olarak ortaya çıkmaktadır. Şimdi krizde oldukları her türlü tartışmanın dışında olan İrlanda, Portekiz ve Yunanistan için kullandığımız “makro” ekonomik göstergeler temelinde bu iki ülkeye bakalım.

2010 verilerine göre 1,4 trilyon dolarlık GSYH ile dünyanın 11. büyük ekonomisine sahip olan İspanya’nın kamu borç stoku 2008 yılından itibaren büyümeye başlamış ve 2010 yılında GSYH’nin %60’ına ulaşmış-

İspanya							
	GSYH	Kamu Borç Stoku		Cari Denge		Bütçe Açığı	
	(Milyar €)	(Milyar €)	GSYH'ya Oranı (%)	(Milyar €)	GSYH'ya Oranı (%)	(Milyar €)	GSYH'ya Oranı (%)
2006	984,3	389,5	39,6	-88,3	-9,0	19,8	2,0
2007	1.053,5	380,7	36,1	-105,3	-10,0	20,1	1,9
2008	1.088,1	433,6	39,8	-104,7	-9,6	-45,2	-4,2
2009	1.053,9	561,3	53,3	-54,5	-5,2	-117,3	-11,1
2010	1.062,6	638,8	60,1	-48,4	-4,6	-98,2	-9,2
2011/1	263,3	679,7	-	-17,1	-6,5	-	-

Kaynak: OECD, Economic Outlook, Haziran 2011; Eurostat, 2011.

tır. Portekiz'de GSYH'nın %93'üne ve Yunanistan'da %147'sine ulaşan kamu borç stokuyla karşılaştırıldığında, İspanya'nın kamu borç stoku çok büyük ve "tehlikeli" boyutta görünmemektedir. Üstelik AB'nin ünlü "Maastricht Kriterleri"* açısından da kamu borç stoku kabul edilebilir düzeydedir. Cari açık ise, 2007'de GSYH'nın %10'u düzeyindeyken, 2010'da %4,6'ya düşmüştür.

Bu iki "makro" ekonomik göstergeye göre İspanya ekonomisi kriz ülkelerine (İrlanda, Portekiz ve Yunanistan) çok daha iyi durumdadır. Aynı biçimde 2009 yılında (cari fiyatlarla) %3 küçülen ekonomi 2010 yılında %1 düzeyinde de olsa büyümüştür. Diğer yandan İspanya'nın 2010 yılındaki cari açığı 48,4 milyar € düzeyinde olup, GSYH'ye oranı %4,6'dır. Bu dört göstergeye göre İspanya'nın ekonomik bir krize ya da "borç krizi"ne düşmesi çok uzak bir olasılık olarak görünmektedir.

İspanya ekonomisinin en ciddi sorunu bütçe açığı olmaktadır. İspanya'nın bütçe

açığı 2010 yılında GSYH'nın %9,2'si düzeyinde gerçekleşmiştir. Bu düzey Portekiz ile Yunanistan'ın bütçe açığının arasında bir yerdedir. Öte yandan "bütçe finansmanı", diğer tanımla "bütçe borçlanma gereği" Yunanistan'ın dört katı ve Portekiz'in altı katı büyüklüğündedir (98,2 milyar €). "Mikro iktisatçı" diliyle söylersek, bu bütçe açığı da "finans edilebilir olduğu sürece sorun değildir".

İspanya ekonomisinin "makro" ekonomik göstergeleri böyle olmasına karşın, neden "piyasa aktörleri" ve Dünya Bankası ekonomistleri İspanya'nın "borç krizi"ne girebileceğinden söz etmektedirler? Bunun yanıtı, yıllık "makro" ekonomik verilerde değil, cari "makro" verilerdeki değişikliklerde yatmaktadır.

İspanya'nın kamu borç stoku 2011 yılının ilk çeyreğinde %6,4 artmıştır. Oysa 2010 yılının tamamında kamu borç stokundaki artış oranı %13,8'dir. Cari açık ise, 2011 yılının ilk çeyreğinde GSYH'nın %6,5'ine yük-

10 Yıllık Devlet Tahvillerinin Faiz Oranları							
	Haz. 2010	Ocak 11	Şubat 11	Mart 11	Nisan 11	Mayıs 11	Haz. 11
Almanya	2,54	3,02	3,20	3,21	3,34	3,06	2,89
Kıbrıs	4,60	4,60	4,60	4,60	4,60	4,60	5,78
İtalya	4,10	4,73	4,74	4,88	4,84	4,76	4,82
İspanya	4,56	5,38	5,26	5,25	5,33	5,32	5,48
Türkiye	9,85	8,82	9,27	9,37	9,14	9,25	
Portekiz	5,54	6,95	7,34	7,80	9,19	9,63	10,87
İrlanda	5,31	8,75	9,10	9,67	9,79	10,64	11,43
Yunanistan	9,10	11,73	11,40	12,44	13,86	15,94	16,69

Kaynak: ECB ve European Commission.

* Maastricht Kriterleri

- 1) Üye ülkelerin kamu açıklarının GSYH'lerine oranı %3'ü geçmemelidir.
- 2) Üye devletlerin kamu borçlarının GSYH'lerine oranı %60'ı geçmemelidir.
- 3) Üye ülkelerde uygulanan uzun vadeli faiz oranları, 12 aylık dönem itibarıyla, fiyat istikrarı bakımından en iyi performansa sahip 3 ülkenin faiz oranını 2 puandan fazla aşmamalıdır.

selmiştir. Yıl sonu itibarıyla cari açık beklentisi 60 milyar € (GSYH'nın %5,5'i) düzeyindedir. Bu koşullarda İspanya'nın cari açığı kapatabilmesi için 60 milyar € (84 milyar \$) dış borçlanmaya ve bütçe açığını kapatabilmesi için de yaklaşık 100 milyar € (140 milyar \$) iç borçlanmaya gitmesi gerekmektedir. Bu durum ("borçlanma gereği"), diğer

İtalya							
	GSYH	Kamu Borç Stoku		Cari Denge		Bütçe Açığı	
	(Milyar €)	(Milyar €)	GSYH'ya Oranı (%)	(Milyar €)	GSYH'ya Oranı (%)	(Milyar €)	GSYH'ya Oranı (%)
2006	1.485,4	1.584	106,6	-38,3	-2,6	-49,9	-3,4
2007	1.546,2	1.602	103,6	-37,7	-2,4	-23,5	-1,5
2008	1.567,8	1.667	106,3	-45,5	-2,9	-42,7	-2,7
2009	1.519,7	1.764	116,1	-30,3	-2,0	-81,7	-5,4
2010	1.548,8	1.843	119,0	-53,5	-3,5	-71,2	-4,6
2011/I	378,0	1.868		-22,3	-5,9		

Kaynak: Banca d'Italia, Mayıs 2011.

“borç krizi” içindeki ülkelerde olduğu gibi faiz oranlarının yükselmesine yol açmaktadır. Faiz oranlarındaki yükselmenin sonucu ise, kamu bütçesinin *faiz ödemelerinin artmasıdır*. Bu da, kamu harcamaları kısılmadığı ve vergi gelirleri artırılmadığı süreçte “borçlanma gereğinin” artması demektir.

İtalya, her şeyden önce, potansiyel kriz ülkesi İspanya’dan ve halen “borç krizi” içindeki ülkelerden farklı olarak *emperyalist* bir ülkedir. Yani İtalya, ülke içi sermaye birikimine sahip olan ve bu sermayeyi ihraç eden bir ülkedir. “Gelişmiş ülke”, yani kapitalizmin iç dinamiklerle geliştiği bir ülke olduğu için, aynı zamanda sanayi malları ihraç eder.

Bu özelliğine rağmen İtalya’nın 2009 yılında dış ticareti %27 oranında azalmıştır. İmalat sanayi malları ihracatındaki azalış %30 düzeyinde gerçekleşmiştir. 2010 yılında belli ölçüde dış ticaret canlanmışsa da 2008 yılı seviyesine ulaşamamıştır. Ancak 2010 yılında cari açık 2008 yılına göre %17 artmıştır. Bunun sonucu olarak da uzun vadeli faiz oranları yükselmiştir.

Tüm bu olgular, 2007 “mortgage krizi”yle birlikte dünya kredi hacmindeki daralmanın “borçlanma sorunu” ortaya çıkardığını göstermektedir. Büyük ölçüde kredi yoluyla finanse edilen dünya ticareti, kredi hacmindeki daralmaya paralel olarak gerilemiştir. Bu durum, bir yandan aşırı-üretim sorununu daha yakıcı hale getirirken, diğer yandan ticaretin finansmanı sorununu, yani aşırı-

üretim taleple yaratma sorununu ağırlaştırmıştır. Bu koşullarda kredi hacminin “türev araçlarla” büyütülmeye çalışılması, başta altın olmak üzere pek çok mal ve hizmetin fiyatlarının artmasına yol açarak enflasyonun yükselmesine neden olmaktadır.

Bugün Avrupa’daki üç ülkeyi kapsayan “borç krizi” yayılma potansiyeli taşıırken, aynı zamanda faiz oranlarının yükselmesi ve enflasyonun artması yönündeki dinamikleri belirginleştirmiştir.

Şüphesiz Avrupa’da baş gösteren “borç krizi”nin Avrupa’daki yayılmasından daha çok, dünyanın diğer ülkelerine yayılması yeni bir “dünya borç krizi”nin patlak vermesine yol açacaktır. Bu gelişmede belirleyici olan ABD’deki gelişmelerdir. ABD’deki gelişmeler “borç krizi”nin, başta Latin-Amerika ülkeleri olmak üzere dünya çapında yayılmasına neden olacaktır.

Dün olduğu gibi bugün de “dünya borç krizi”nden söz edilebilmesi için, her şeyden önce emperyalizme bağımlı büyük geri-bıraktırılmış ülkelerin kriz içine girmeleri gerekir. Bunun belirleyicileri ise, Meksika ve Brezilya’dır. Her ne kadar Türkiye’nin dünyadaki gelişmelerden “aynışığı” ileri sürülse de, mevcut Avrupa “borç krizi”nin en şiddetli biçimde yansyacağı ülkelerden birisidir.

ABD’deki gelişmeler, özellikle FED’in faiz oranlarını yükseltmesi, bir yandan parasermayenin yönünün ABD’ye ve ABD bonolarına dönmesine yol açarken, diğer yandan

İtalya’nın Dış Ticareti (Milyar €)						
	İhracat		İthalat		İmalat Sanayi Dengesi	Dış Ticaret Dengesi
	Toplam	İmalat Sanayi	Toplam	İmalat Sanayi		
2007	364,7	142,1	373,3	105,7	36,3	-8,6
2008	369,0	139,3	382,1	101,5	37,8	-13,0
2009	291,7	107,0	297,6	74,7	32,4	-5,9
2010	337,6	122,8	365,0	92,9	29,9	-27,4

Kaynak: Eurostat, 2011.

Brezilya											
	GSYH (Cari Fiyatlarla) (Milyar \$)	Dış Borçlar			Kamu Borç Stoku			Cari Denge		Bütçe Açığı	
		Kamu (Milyar \$)	Özel (Milyar \$)	Toplam (Milyar \$)	İç Borç (Milyar \$)	Toplam (Milyar \$)	GSYH'ya Oranı (%)	(Milyar \$)	GSYH'ya Oranı (%)	(Milyar \$)	GSYH'ya Oranı (%)
2006	1.089	71	102	173	537	608	55,8	13,6	1,3	31,6	-2,9
2007	1.367	66	127	193	797	863	63,1	1,6	0,1	26,0	-1,9
2008	1.651	63	135	198	642	705	42,7	-28,2	-1,7	19,8	-1,2
2009	1.598	69	129	198	951	1.020	63,8	-24,3	-1,5	55,9	-3,5
2010	2.090	70	187	257	1.102	1.172	56,1	-47,4	-2,3	60,6	-2,9
2011 Mart	-	68	208	276	1.173						

Kaynak: Banco Central do Brasil, 2011.

Türkiye											
	GSYH (Cari Fiyatlarla) (Milyar \$)	Dış Borçlar			Kamu Borç Stoku			Cari Denge		Bütçe Açığı	
		Kamu (Milyar \$)	Özel (Milyar \$)	Toplam (Milyar \$)	İç Borç (Milyar \$)	Toplam (Milyar \$)	GSYH'ya Oranı (%)	(Milyar \$)	GSYH'ya Oranı (%)	(Milyar \$)	GSYH'ya Oranı (%)
2006	526,4	86	110	186	187	273	51,8	-32,2	-6,1	-4,1	-0,8
2007	648,6	89	160	249	210	299	46,1	-38,4	-5,9	-11,1	-1,7
2008	742,1	92	188	280	229	321	43,3	-42,0	-5,8	-13,8	-1,9
2009	616,7	97	172	269	225	322	52,2	-14,0	-2,3	-38,2	-6,2
2010	735,8	101	189	290	246	347	47,2	-48,4	-6,6	-27,1	-3,7
2011 Mart	-	106	193	299	232	338					

Kaynak: IMF; TCMB; TÜİK; 2011.

emtia fiyatlarının yükselmesine ve giderek enflasyonda yükselişe yol açma eğilimindedir. Ancak aşırı üretim sorunu ve bu soruna karşı kredi yoluyla yeni ve ek talep yaratılması (tüketimin artırılması) olgusu, kredi hacmindeki büyümeye paralel olarak gelişir. "Tüketici kredileri" yoluyla artan tüketim (talep), doğrudan "talep enflasyonu"na (arz-talep yasası gereği) yol açar. Öte yandan kredi faizlerinin yükselmesi üretim maliyetlerinin yükselmesine, dolayısıyla da "maliyet enflasyonu"na neden olur.

Bugün Türkiye ekonomisindeki "ısınma", düşük kur politikasıyla ithalata dayalı tüketimin artmasının bir sonucudur. Bu, bir yandan dış ticaret açığının, dolayısıyla cari açığın büyümesine neden olurken, diğer yandan banka kredilerindeki artışa paralel olarak artan iç talebin büyümesine neden olur.

T.C. Merkez Bankası'nın banka kredilerinin genişlemesini önlemeye yönelik aldığı "zorunlu karşılık oranlarını" yükseltme kararı "talep enflasyonu" yönündeki gelişmenin önünü almaya yöneliktir. Bu yolla, kredi hacmi daraltılarak, krediyle büyüyen talebi sınırlandırma amaçlanmaktadır. "Zorunlu karşılık oranları"nın yükseltilmesi,

bankaların kredi maliyetlerini artırarak ve bu yolla daha az kredi vermeleri sağlanarak iç talebi düşürme yönünde etkide bulunsada, faiz oranlarının yükselmesine, dolayısıyla üretim maliyetlerinin yükselmesine yol açar. Talep ve maliyet yönündeki enflasyonist baskı, şu ya da bu oranda enflasyonun yükselmesi sonucunu vererek ülkedeki tüm ekonomik dengelerin (ki ekonominin dengesi emperyalist ülkelerde olduğundan "dengesiz denge"dir bu) bozulmasına neden olur.

Özetlersek, büyüyen cari açık, dış borçlanma "gereğinin" artmasına (dış borç talebi), dış borçlanma "gereğinin" artması da dış borç faiz oranlarının yükselmesine yol açarak, kamunun faiz ödemelerinin büyümesine yol açar. Kamunun faiz ödemelerinin büyümesi, bütçe açığının büyümesine, "bütçe finansman ihtiyacı"nın artmasına, kamu borçlarının yükselmesine ve sonuçta kamu faiz ödemelerinin bir kez daha artmasına yol açar.

Bütçe açıklarının büyümesi, bir yandan borçların büyümesine yol açarken, diğer yandan vergi gelirlerinin artırılmasına yol açarak, hem reel gelirlerin düşmesine, hem de maliyetlerin yükselmesine neden olur.

Hem faiz artışından, hem de vergi artışından kaynaklanan maliyet artışı, fiyatların genel düzeyini yükselterek enflasyona yol açar. Böylece sorun, cari açık sorunu olmaktan çıkar, doğrudan geniş kitleleri etkileyen *enflasyon sorunu* haline dönüşür.

Bu olguların ışığında Brezilya ve Türkiye ekonomisine bakalım.

Brezilya'nın GSYH'sı Türkiye'nin 2,5 katı büyüklüğünde olmakla birlikte, gerek kamu borçları, gerekse cari ve bütçe açığı büyüklükleri birbirine yakındır. Bu yönüyle, Brezilya ekonomisi ile Türkiye ekonomisinin birbiriyle benzeş olduklarını söylemek pek yanlış olmayacaktır. Dolayısıyla birisini etkileyen ekonomik gelişmeler, diğerini de aynı biçimde ve oranda etkileyecek niteliktedir. Yine Brezilya ve Türkiye'ye "sıcak para" girişi (kısa vadeli borçlar) ve özel sektörün dış borç stoku sürekli artmaktadır. Kısa vadeli faiz oranları, Brezilya'da (Selic) %12,2, Türkiye'de %9'dur. Merkez Bankasının gösterge faiz oranları, Brezilya'da %3,25, Türkiye'de %6,25'dir.

2011 yılının ilk üç ayında Brezilya'nın dış borçlarının %75'i (208 milyar \$) *özel sektör* borçlarıdır. Bunun %27,5'i (57,4 milyar \$) kısa vadeli borçlardır ("sıcak para"). Aynı dönemde Türkiye'nin dış borçlarının %64,6'sı (188,7 milyar \$) özel sektör borçları olup, bunun %36,5'i (70,5 milyar \$) kısa vadeli borçlardır.

Görüldüğü gibi, Brezilya ile Türkiye'nin "ekonomik kaderi" neredeyse birbirine benzerdir. Bu koşullarda her iki ülkenin de "kaderi", ABD'nin (FED) faiz oranlarına ve dünya kredi hacmindeki değişmeye bağlıdır. Eğer FED (ABD Merkez Bankası) faiz oranlarını yükseltirse, zaten "mortgage krizi" nedeniyle daralmış olan dünya kredi hacmi daha da daralacak ve ABD dışındaki ülkelerin dış borç faiz oranları yükselecektir. Kısa vadeli faiz oranlarının %10'lar düzeyinde olduğu bir süreçte, ABD'deki faiz oranlarındaki yükseliş, Brezilya ve Türkiye'nin dış borç faiz oranlarının yükselmesine ve borçlanmanın zorlaşmasına yol açacaktır.

Artan dış borç faiz oranlarının ilk ve en büyük etkisi, şüphesiz özel sektörde ortaya çıkacaktır. Özel sektörün kredi maliyetinin artması, üretim maliyetinin artmasına yol açacağından "maliyet enflasyonu" ekonomilerin en büyük sorunu haline gelecektir. Maliyeti yükselmiş, dolayısıyla fiyatları art-

mış metallerin ihracatı ise, daha zor ve daha az olacaktır. İhracatta meydana gelecek düşüşler, bir kez daha cari açık üzerinde etkide bulunarak, açığın büyümesine yol açar.

Bu durumda cari açığı düşürmenin tek yolu, ulusal paranın değerinin düşürülmesinden geçmektedir. Bu da açık biçimde ulusal paranın *devalüe edilmesi* demektir. Ulusal paranın devalüe edilmesi ise, ithal malların fiyatlarının yükselmesine yol açarak, bir kez daha iç piyasada enflasyonun artmasına yol açar. Özellikle 2000'li yıllarda doğrudan ithalata bağlı büyüme ve ucuz ithal mallarına dayalı tüketim koşullarında, büyüme ve iç tüketim düşecektir.

Öte yandan bankaların kredi maliyetlerinin yükselmesi tüketici kredi faizlerinin yükselmesine yol açarak, tüketici kredilerine dayalı iç tüketimi azaltacaktır. Bunun etkisi ise, iç ticaretin daralması sonucu "çarşı esnafı"nın zora düşmesi olacaktır.

Sonuçta, gerek tüketici kredi faizlerindeki yükselme, gerekse mal ve hizmetlerin fiyatlarındaki artış (enflasyon) nedeniyle geniş kitlelerin tüketim düzeyi ve kaçınılmaz olarak yaşam düzeyi düşecektir. Bu düşmenin boyutları da, ülkelerdeki ekonomik krizin boyutlarını belirleyecektir.

Bugün, 2000'li yıllarda dünya kredi hacminin "türev araçlarla" genişlemesi sonucu finanse edilen ithalata büyüyen ülke ekonomileri "tüketim cenneti"nin sonuna gelmişlerdir. 1980'lerdekine benzer bir "dünya borç krizi" kapıya dayanmıştır. Bu kriz, ne ölçüde ötelenirse ötelensin kaçınılmazdır.

NE YAPMALI?

Şüphesiz T. Özal yıllarının "köşe dönmeçi" ve "pragmatist" zihniyetinin egemen olduğu, "soyut gelecek için somut bugünden vazgeçilemez" diye düşünüldüğü ve "an"ın yaşandığı bir toplumsal ilişkiler dünyasında ilk akla gelen soru, tekil ve bireysel düzeyde insanların "ne yapması gerektiği" sorusu olmaktadır. "Ekonomi medyası"nda sıkça sorulduğu gibi, elinde parası olan, kriz koşullarında artan enflasyona karşı parasını korumak için dolara mı, euroya mı, yoksa altına mı yatırmalıdır? türünden sorular, bu toplumsal ilişkiler içinde en çok ilgiye mazhar olan sorular durumundadır.

AKP'li Başkanvekili Bülent Gedikli'ye gö-

re, “Dünya ekonomisinde kara bulutlar gözükmeye başladı. Muhtemelen dünya ekonomisinde bir kriz olacak. Türkiye’ye olumsuz etkileri olacaktır. O yüzden tedbirli olun. Ne varsa onu tutun. Fazla harcamayın. Gelişigüzel harcamamak lazım.”

Başbakan yardımcısı Ali Babacan’a göre ise, “2008-2009 krizinin izleri henüz silinmiş değil. Hatta tam tersine risk göstergelerine baktığımızda ciddi riskler hemen kapımızda bekliyor. Son derece ihtiyatlı gitmemiz gereken bir dönemdeyiz”.

Başbakan Recep Tayyip Erdoğan büyük “ekonomik bilgi”sini konuşturarak şunları söyledi: “Daha önce ‘teğet geçecek’ dedim. Bu defa pek teğet geçeceğe de benzemiyor. Daha iyiyiz, daha güçlüyüz. Hiç endişeniz olmasın. Herkes mümkün olduğunca şuna dikkat etmeli; biz bir şeyi ayırt etmemiz lazım, verim ekonomisini mi savunacağız, israf ekonomisini mi savunacağız. Eğer israf ekonomisiyle hareket etmezsek, verim ekonomisinin safında yer alırsak hiç endişeniz olmasın. Harcamanı da buna göre yapmaya devam et. Ama tabii ki israf, her zaman için herkesi tehdit eder. Aileleri de, iş adamlarını da, aynı şekilde devleti de... Biz bugün eğer güçlüysek, bilirsiniz ki kamu harcamalarında yaptığımız tasarruflardandır.”

Görüldüğü gibi, dünya çapında bir “kriz” olacağı konusunda “devlet büyükleri” tam bir “mutabakat” içindedirler. Her ne kadar Recep Tayyip Erdoğan bu krizin “teğet bile geçmeyeceği”ni söylüyorsa da, herkesin “harcamaları” kısması gerektiğinde diğerleriyle hemfikirlerdir.

Açık ki, “devlet büyükleri” de geniş kitlelerin eskisi gibi tüketemeyeceklerini bilmektedirler. Artık herkes az tüketecektir. Elbette az tüketirken de “çok” tasarruf etmeleri gerekecektir. Sorun “elinde parası olanlar” için “az tüketmek-çok biriktirmek” sorunudur. Ama “elinde parası olmayanlar”, asgari ücretle çalışanlar ve işsizler bu koşullarda “az tüketmek”ten başka seçeneğe sahip değillerdir. Onlar için “biriktirmek” (“ta-

sarruf”), kendi ellerinde olan bir şey değildir. Devlet (kamu) onlar adına ve onlardan “birikim” sağlayacaktır. Bunun için de vergileri artıracaktır.

“Az tüketmek”, kaçınılmaz olarak ticaretin azalması demektir. Bu da küçük esnafın, küçük ve orta sermayenin darboğaza girmesi, iflas etmesi, kısacası mülksüzleşmesine yol açacaktır.

Her şeyin bir bedeli vardır. Borçla sağlanan tüketim “cenneti”nde şimdi borçların ödenme zamanıdır. (Bu “cennet”te kırk yıl “cehennem azabı” çekmektense, bir gün “horoz gibi” yaşamayı “felsefe” edinmiş insanlar için, bu söylediklerimizin ve söylenenlerin elbette önemi yoktur.)

Artık “soyut gelecek için somut bugünden vazgeçmeme” döneminin sonuna gelinmektedir. Yeni ekonomik kriz (“borç krizi”) “anı” yaşamının, “geleceği” önemsememenin bireylere ve topluma nasıl ağır bedeller ödettiğini yaşayarak öğretecektir.

Bu öğrenme sürecinde, hala “bir çıkış yolu” arayanlar elbette olacaktır. Hatta toplumun büyük bir kesimi, son on yıllık ekonomik büyüme ve tüketim artışının “uyuşturucu” etkisi altında “bize bir şey olmaz” diyerek (“teğet bile geçmez”!) “anı” yaşamayı sürdürecektir. Aynı kesimler, ekonomik krizin etkisi arttıkça ve belirginleştikçe de, “zaten islamda israf günahdır” diyerek daha az tüketmeyi “tefekürle” karşılayacaktır.

Soru çok açıktır: Neden beş ya da on yılda bir herkesin yaşamını etkileyen ekonomik krizler patlak veriyor? Bu bir “kader” midir?

Şüphesiz emperyalist dünya ekonomisinin bir parçası olunduğu sürece ekonomik krizler bir “makus bir kaderdir”. Ama gerçek sorun, bu “makus kader”in değiştirilip değiştirilemeyeceğidir. Biz, bu “makus kader”in değiştirilebileceğini söylüyoruz. Bunun da tek yolu, bu “makus kaderi” değiştirmek için “bir şeyler” yapmaktır.

Ekonomide “Hissedilen Hava Sıcaklığı”

AKP'nin %50 oy alarak 12 Haziran seçimlerini kazanmasıyla birlikte, küçük-burjuva aydınları ile “yandaş liberaller”, hep bir ağızdan AKP'nin başarısından daha çok CHP'nin “başarısız”lığından söz ettiler. Muhalefetin “muhalefet” yapmadığından, ortaya “somut projeler” koymadığından, “iktidarın tüm icraatlarını eleştirmek”ten öteye geçmediğinden söz edildi. Bu arada AKP'nin bu “seçim başarısı”nın nedenleri de konuşulmaya başlandı. Kemal Kılıçdaroğlu'na atfedilen sözle, bu “seçim başarısı”nın arka planında “Stockholm sendromu” yatıyordu. Kimileri AKP'nin son anda piyasaya sürdüğü “reklam müziği”nin etkili olduğunu ciddi ciddi neden olarak gösterme gayretkeşliği gösterdi. Ama kestirme ve çarpıcı açıklama “yandaş medya” ve “yandaş liberaller”den geldi: *Halkımız hayatından memnundu!* Ekonomi tıkırındaydı, fabrikalar “tıkır tıkır” çalışıyordu!

Biraz ekonomi bilenler ise, ekonominin hiç de “tıkırında” olmadığını görüyorlardı. Hatta Asaf Savaş Akat türleri dışında kalan ekonomistler, ekonominin “aşırı ısındığından” söz ederek, ekonomik durumun hiç de iyi olmadığını ortaya koyuyorlardı.

Bir tarafın olanca gücüyle ekonominin “tıkırında” olduğunu, diğer tarafın ekonominin “aşırı ısındığını”, krizin arifesinde olduğunu söylediği karşıt (zıt) değerlendirmeler ortalıkta uçtu. Bu durumda “medya”nın hava sıcaklığı tahminlerinde kullandığı türden ikili tanım kullanmaktan başka seçenek yoktur: *Normal* hava sıcaklığı ve “*hissedilen*” hava sıcaklığı.*

Bilimsel olarak saptanmış ekonominin

durumu ile tek tek bireylerin (ve kesin keskin sınıfların) ekonomik durumları birbirinden farklıdır. Bu nedenle ülke ekonomisinin çok kötü olduğu dönemlerde “bazıları”nın ekonomik durumları çok iyi olabilmektedir. Meteorolojinin yeni “tanım”ıyla, ülkenin normal ekonomik durumu ile “hissedilen” ekonomik durumu birbirinden farklılıklar gösterir. Normal ekonomik durumlar için geçerli olan şeyler, “hissedilen” ekonomik durumlarda geçerli değildir. Örneğin, “borç yığdın kamçısıdır” atasözü, borçlu olan bireyin borcunu ödeyebilmek için *daha çok* çalışacağını ifade eder ve “normal”, üretken ekonomi için geçerlidir. Ama çalışmayan, çalışamayan ya da düpedüz işsiz olan birisi için bu atasözü geçersizdir, yok hükmündedir.

Şüphesiz, seçimlerde “hissedilen” eko-

* “Bilindiği gibi” (ki kesin keskin varsayılmayacak bir durumdur) normalde hava sıcaklığı termometre ile ölçülür. Termometre, bilimsel olarak saptanmış atmosfer basıncına bağlı nesnel bir ölçü oluşturur. Atmosfer basıncı ise, deniz seviyesinde, 0 °C’de, 760 mm’lik bir cıva sütununun yarattığı basınca eşittir (Torricelli yasası). Celsius, 18. yüzyılın ortalarında Torricelli yasasından yola çıkarak civalı termometreyi üretmiştir. O tarihten günümüze kadar hava sıcaklığı bu bilimsel ölçüye göre ölçülür. Bu bilgileri ortaöğrenim kitaplarında bile bulmak mümkündür. “Hissedilen hava sıcaklığı” ise, kişiden kişiye değişen, tümüyle öznel bir değerlendirmedir. Devlet Meteoroloji Müdürlüğü (“ciddi bir devlet kurumu”) hava sıcaklığı tahminlerinde kullandığı bu “hissedilen hava sıcaklığı ölçümü” için şu “dipnot”u düşmüştür: “Hissedilen sıcaklık, vücudun dış ortam sıcaklığı ile kendi sıcaklığı arasındaki farkı gidermek için girişeceği çabanın bir nevi ölçüsü olduğundan herkes tarafından farklı hissedileceği unutulmamalıdır.”

nomik durum da etkili olmuştur. (Seçim sonuçlarında sağ seçmen kitlesinin CHP'nin temsil ettiğini düşündüğü "sol"a karşı *birleşmesi* temel etkindir.) Asıl sorun, "hissedilen" ekonomik durumun ne olduğunun saptanmasıdır.

Asaf Savaş Akat gibi "ekonomist"ler, ekonomik durumun bilimsel saptaması yerine "hissedilen" ekonomik durumun saptanmasıyla ilgilenirler. Bu "ilgi" gereği A. S. Akat, "ekonominin ısınıp ısınmadığı"nın ölçüsü olarak "berber fiyatları" nı alır. Herkesin kullandığı (tutarsız ve çarpıtılmış da olsa) TÜİK'in enflasyon ölçümlerini kullanmak yerine, ayda bir ense traşı olmaya gittiği berberin fiyatına bakarak enflasyon ölçümü yapar. İşte bu Asaf Savaş Akat'ın "hissettiği" ekonomik durumdur!

Elbette bu tür saçmalıklarla ilgilenmek "abesle iştigal" etmektir. Ama ne yazık ki, bu türden saçmalıklar "televoleci ekonomistler" in klasiği olmuştur. Diğer bir "klasik" ise, Recep Tayyip Erdoğan'a aittir. Ona göre, "bu seferki kriz teğet bile geçmeyecek" tir. MB Başkanı Erdem Başçı'ya göre ise, "Gidişat çok iyi" dir, "Vatandaş parasını güle güle harcayabilir".

Açık ki, MB Başkanı'ndan Recep Tayyip Erdoğan'a kadar tüm "iktidar sahipleri" ekonominin "iyi" durumda olduğunu söyleyerek, "halkımızın" yaşamında değişiklik olmayacağı güvencesini vermektedirler.

Elle tutulur bir yatırım yapılmamışken, işsizliğin %20-25'lerde seyrettiği bir ülkede, bir yıl içinde işsizlik oranının %10'lara düşmesi ve bir yıl içinde bir milyon kişinin "iş bulması" elbette "mucize" dir. Doğal olarak böylesi bir "ekonomik mucize" koşullarında "halkımız" hayatından memnun olacak ve memnun olmayı sürdürecektir!

Eğer böyle bir "mucize" olmadığına, "mucize" diye gösterilenlerin sayılar üzerinde kalem oynatmaktan ibaret olduğunu düşünüyorsanız, "halkımızın" hayatından neden ve nasıl memnun olduğuna bakmak gerekir.

Son dört yılda (2007 seçimlerinden 12 Haziran seçimlerine kadar) Türkiye'nin dış borcu *122 milyar TL* ve iç borcu *104 milyar TL* olmak üzere *226 milyar TL*

artmıştır.

2010 yılında *44 milyar TL*'si kredi kartlarına ait olmak üzere toplam tüketici kredileri "bakiyesi" *171 milyar TL*'ye ulaşmıştır. Yıl boyunca kredi kartlarıyla yapılan harcamaların (nakit çekme dahil) toplam tutarı *236 milyar TL*'dir (GSYH'ya oranı %21,4).

2011 yılının ilk altı ayında ise, *48 milyon TL* kredi kartları olmak üzere toplam tüketici kredileri "bakiye" si *148 milyar TL*'ye çıkmıştır. Aynı dönemde kredi kartlarıyla yapılan harcamalar toplamı *108 milyar TL*'dir. Kredi kartlarının sayısı ise, neredeyse YSK'nın açıkladığı seçmen sayısına eşittir.

Benzer bir gelişme, ama daha yüksek

	Seçmen Sayısı	Kredi Kart Sayısı	Kredi Kartları Kullanımı (Milyar TL)		
			Alışveriş	Nakit	Toplam
2009	48.006	44.392	184.433	20.309	204.742
2010	49.495	46.956	215.375	21.097	236.472
2011 Mayıs	50.189	48.803	98.508	9.845	108.354

Kaynak: BDDK: BKM.

düzye tüketici kredilerinde ortaya çıkmıştır.

2010 yılında tüketici kredileri %36 artarak 126 milyar TL olurken, 2011'in ilk beş ayında %54 artarak 148 milyar TL olmuştur. Bu da GSYH'nın %11,5'ine eşittir.

Toplam tüketici kredileri (tüketici kredileri ve kredi kartı) "bakiye" si ise, 2010'da *170 milyar TL* (111 milyar \$) ve 2011'in ilk beş ayında *196 milyar TL* (124 milyar \$) olmuştur. Bu miktar Türkiye'nin toplam dış borcunun %38,4'üne eşittir.

Bu verilerin en önemlisi kredi kartlarıyla yapılan alış-veriş miktarıdır. Yukarıda ifade ettiğimiz gibi, 2010 yılındaki kredi kartı alışverişi GSYH'nın %21,4'üne eşittir. Yine it-

Tüketici Kredileri (Milyon TL)					
	Toplam	Konut	Taşıt	İhtiyaç	Diğer
2009	90.137	42.045	4.314	38.165	5.614
2010	126.931	58.831	5.635	45.755	16.711
Mayıs 2011	148.698	67.147	6.337	56.437	18.777

Kaynak: BDDK.

Tüketici Kredileri Bakiyesi						
	Kredi Kartları		Tüketici Kredileri		Toplam	
	Milyon TL	Milyon \$	Milyon TL	Milyon \$	Milyon TL	Milyon \$
2009	36.576	24.612	90.137	60.510	126.713	85.122
2010	43.582	28.496	126.931	82.756	170.513	111.252
2011 Mayıs	47.730	30.221	148.698	93.928	196.428	124.149

Kaynak: BDDK.

halatın %15'i tüketim mallarından oluşmaktadır. Bunlardan çıkan sonuç, ithal tüketim mallarının tamamı kredi kartlarıyla "finans" edilmektedir. Öte yandan kredi kartlarıyla yapılan alış-verişin önemli bir bölümü taksitlidir. 2010 yılında kredi kartlarının yıllık ortalama faiz oranı %29,5'dir. Bu faiz oranlarıyla bankalar, 2010 yılında toplam tüketici kredilerinden 132 milyar TL faiz geliri elde etmişlerdir. Açıktır ki, tüketici kredileriyle yapılan alış-verişte, her ürün ortalama %30 pahalıya tüketilmektedir. (Yıllık enflasyon oranının %5 olduğu varsayılırsa, tüketici enflasyon oranı %35'ler düzeyinde gerçekleşmektedir.)

Ancak alan da, satan da halinden memnun görünmektedir. Tıpkı cari açık (genel anlamda borçlar) "çevrilebildiği sürece sorun değil" denilmesi gibi, kredi kartlı yaşam da "çevrilebildiği" ölçüde "sorun" olmamak-

tadır. Neyin ne kadar pahalıya tüketildiği değil, tüketilir olması, kredi kartı sahipleri için önem taşımaktadır. Kredi kart ödemelerinin sonal olarak dış borçlanmayla sağlanması ve bu dış borçların ülkeye büyük bir faiz yükü getirmesi de tüketiciyi ilgilendirmemektedir. Onu ilgilendiren tek şey, kredi kartı borçlarını "çevirebilmek"ten ibarettir.

Eğer bu kredi kartlı yaşam ülkeye pahalıya mal oluyorsa, eğer ülke bu kredi kartlı yaşamı finanse etmek için iktidar ülkenin varlıklarını ve varlığını satışa çıkarıyorsa, eğer bir gün bu finansman sağlanamayıp da "kriz" ortaya çıkarsa, açıktır ki, bunun en büyük bedelini kredi kart sahipleri ödeyecektir. Bu "manzara-i umumiye" karşısında söylenebilecek belki de tek söz Nazım Hikmet'in söyledikleridir: "Kabahat senin, -demeğe de dilim varmıyor ama- kabahatın çoğu senin, canım kardeşim!"

İnternet Adresi:

www.kurtuluscephesi.com
www.kurtuluscephesi.org
www.kurtuluscephesi.net

E-Posta Adresi:

kurcephe@kurtuluscephesi.org
erisyayinlari@kurtuluscephesi.org

- MAHİR ÇAYAN: KESİNTİSİZ DEVRİM I
MAHİR ÇAYAN: KESİNTİSİZ DEVRİM II-III
İLKER AKMAN: MEVCUT DURUM VE DEVRİMCİ TAKTİĞİMİZ
*** TÜRKİYE DEVRİMİNİN ACİL SORUNLARI-I
*** OLİGARŞİ NEDİR?
*** MARKSİZM-LENİNİZM BİR DOĞMA DEĞİL, EYLEM KILAVUZUDUR-III
*** THKP-C/HDÖ VE 15 YIL
*** POLİTİKLEŞMİŞ ASKERİ SAVAŞ STRATEJİSİ VE DEVRİMCİ TAKTİĞİMİZ
*** GRAMSCİ ÜZERİNE
*** REVİZYONİZMİN REVİZYONU
*** ULUSAL SORUN ÜZERİNE
*** “BDS”: BİR PRAGMATİK SAPMA
*** “YENİ” OPORTÜNİZM ÜZERİNE
*** ZAFER BİZİM OLACAKTIR! [Ankara Davası Savunması]
*** DEVRİM PROGRAMLARI
*** RUS DEVRİMİNDEN ÇIKAN DERSLER
*** ESKİ BİR GERİLLANIN “EMEK”İ
*** PASS VE “YENİ ÇÖZÜM”ÜN FIRSATÇILIĞI

DEVİRİMCİ MARŞLAR VE EZGİLER

DÜNYADA VE TÜRKİYE’DE EKONOMİK BUNALIM [Kurtuluş Cephesi Seçmeler-I]

DÜNYADA VE TÜRKİYE’DE EKONOMİK BUNALIM II [Kurtuluş Cephesi Seçmeler-III]

LAİKLİK VE ŞERİATÇILIK ÜZERİNE [Kurtuluş Cephesi Seçmeler-II]

TARİHTE, GÜNÜMÜZDE VE DEVRİMCİ MÜCADELEDE KADINLAR

